

YHTEYS

YHDESSÄ TEKEMISEN YHTEISÖT

Esa Poikela & Sari Poikela
(toim.)

Esa Poikela & Sari Poikela (toim.)

YHTEYS

– Yhdessä tekemisen yhteisöt

Kannen suunnittelu: Anni Suuronen

Taitto: Essi Saloranta/Kronolia

Myynti:

Lapin yliopistokustannus

PL 8123

96101 Rovaniemi

Puh. 040 821 4242

julkaisu@ulapland.fi

www.ulapland.fi/lup

Kustantaja: Lapin yliopisto

HansaPrint, Vantaa 2014

ISBN 978-952-484-790-2 (nid)

ISBN 978-952-484-791-9 (pdf)

Sisällys

Esa Poikela & Sari Poikela

Sivistysosaamista rakentamassa

- Aktiivinen kansalainen aktiivisessa yhteisössä 4

Sari Poikela ja Jenny Viitanen

Tarina rakentaa yhteisöä

- Osallistava tarinankerronta 14

Kati Vuontisjärvi

Seitsemän huilua soittavaa sutta

- Tarinointia ja sanataidetta nuorten kanssa 21

Elina Vesalainen

Tarinoiden takana suuret merkitykset

- Kansalaisopisto, henkireikä elämään 29

Juha Kauppinen

Paineiden purkua ja oppimista

- Mies kansalaisopistossa..... 38

Marketta Vaismaa

Kuuluuks sinne taakse?

- Kansalaisopistot reuna-alueiden puolustajina 48

Riitta Hakulinen ja Leila Rautio

Mökkiläisetkin kansalaisopistoon

- Tutustumiskierroksella Posion kylissä 57

Tiinalliisa Multamäki

Yhteistä kylää ideoimassa

- Asukkaat kuntapalveluiden kehittäjänä 69

Tarja Kiuru ja Jenny Viitanen

”Hyvä olla Koskissa”

- Kysytyä ja keskusteltua nuortenfoorumilta..... 76

Sivistysosaamista rakentamassa

Aktiivinen kansalainen aktiivisessa yhteisössä

Vapaaseen sivistystyöhön on vanhastaan kuulunut ajatus, että tieto, tietoisuus ja sydämen sivistys tekevät sivistyneen ihmisen. Teollisen ajan kansalaisen piti hallita perustiedot ja – taidot, mutta myös osata suhtautua kanssaihmiisiin ja toimia sivistyneellä tavalla. Nyky-yhteiskunnan kansalaisen pitäisi olla oma-aloitteinen, kyseenalaistava, yritteliäs ja yhteistyökykyinen tiimityöntekijä.

Tieto on helposti kenen tahansa saatavilla, joten sen arvo on laskenut. Tietoisuuden ja osaamisen rooli, ei vain tiedon ja taidon vaan moraalisen ja eettisen osaamisen merkityksessä, on kasvanut huomasti verrattuna teollisen ajan tarpeisiin. Kysymykset oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvoisuudesta, yhteisyydestä, ympäristöstä, kuluttamisesta ja kestävästä kehityksestä eivät ole uusia asioita. Ne ovat kuitenkin ajankohtaisempia kuin koskaan ja siksi sivistyksen keskeisiä arvoja ja tavoitteita.

Sivistysosaamisen voi määritellä kyvyksi ajatella, toimia ja ratkoa yhteiskunnallisia ongelmia kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla. Käytännössä se tarkoittaa aktiivista kansalaisuutta ja yhteisöllistä toimintaa, yksilöllistä kyvykkyyttä ja toisten arvojen kunnioittamista sekä kykyä vuorovaikutukseen ja kulttuurien kohtaamiseen. (Poikela, E. 2012.)

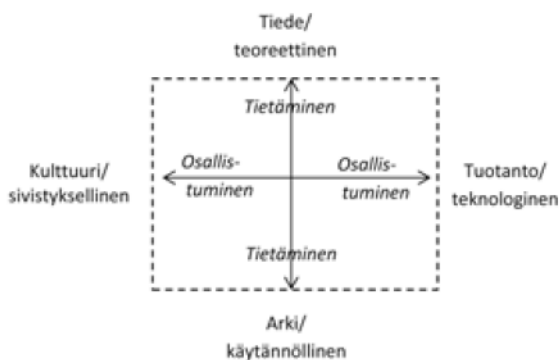
Yhteisöllisen toiminnan, aktiivisen kansalaisuuden ja sitä kautta sivistysosaamisen edistäminen on ollut myös *YHTEYS – yhdessä tekemisen yhteisöt* -hankkeen ideoinnin, suunnittelun ja toteuttamisen taustalla. Hanke toteutettiin ESR:n rahoittaman *Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi* -kehittämisohjelman (2007–2014) jälkipuoliskolla vuosina 2012 ja 2013.

Tässä artikkelissa pohdimme sivistysosaamisen perusteita, jotka liittyvät yhteisöllisen toiminnan aikaansaamiseen ja kansalaisvaikuttamiseen niissä ja niiden kautta. Keskeinen teema on deliberatiivinen demokratia ja sen toteuttaminen muun muassa kaikelle yleisölle avoimien kansa-

laisfoorumien ja pienimuotoisempien tarinatuoppien muodossa. Artikkelit toimii myös johdantona koko kirjan sisältöön, joissa kuvataan konkreettisemmin tapahtumia ja kokeiluja, joilla edistettiin YHTEYS-hankkeen tavoitteita.

Sivistysosaaminen tarkoittaa yhteistyötä

Yhteiskunnalla on sivistys- ja koulutusinstituutionsa, jotka pitävät huolen tieteen, tuotannon, sosiaalisten käytäntöjen ja kulttuurin perusfunktioiden uusintamisesta. Yliopistot edustavat ensisijaisesti tiedettä ja teoriaa, ammattikorkeakoulut tuotantoa ja teknologiaa, ammattioppilaitokset käytännön ammatteja ja vapaa sivistystyö yhteiskunnallista sivistys- ja kulttuurityötä. (Ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Osallistumisen ja tietämisen perusfunktiot (Poikela, E. 2013)

Kuvion 1 perusteella sivistyksen ja osaamisen tuottamista voidaan tarkastella inhimillisen tietämisen ja kansalaisten osallistumisen näkökulmasta. Yhdessä ne antavat aiempaa moniulotteisemman tavan tarkastella niin yleisen koulutuksen kuin vapaan sivistystyönkin tehtäviä.

Aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen juuret ovat 1800-luvun kansanliikkeissä, joiden pontimena oli valistaa rahvasta ja perustaa Suomi-niminen kansallisvaltio. Tuon ajan sivistyneistö halusi kasvattaa, valistaa ja sivistää

aikuisia. Se ei halunnut kouluttaa, sillä tuotannolliset ja ammatilliset tavoitteet ja hyödyt eivät sisältyneet ajan sivistysideaaliin. Silti kansaopistot ja työväenopistot järjestivät jo varhain opintoja, joiden tarkoituksena oli edesauttaa maalaisten ja kaupunkilaisten selviytymistä arjessa ja sitä kautta tukea myös toimeentuloa.

Vapaa kansanvalistustyö muuttui Suomen itsenäistymisen koitossa *vapaaksi kansansivistystyöksi* ja kohta sen jälkeen *vapaaksi sivistystyöksi*. Valtion ja kuntien tukea vapaalle sivistystyölle lisättiin lähes koko 1900-luvun ajan jopa niin, että joidenkin mielestä oli aihetta puhua valtion sivistystyöstä. Valistus- ja sivistysajattelussa tapahtui vähitellen muutos, joka nosti kansan sijaan sivistämisen kohteeksi yksilön ja hänen merkityksensä yhteiskunnan jäsenenä.

1990-luvulle tultaessa työelämän, tuotannon ja yhteiskunnan muutos teki aikuiskasvatuksen kokonaiskuvasta aivan jotain muuta kuin se oli ollut vapaan valistus- ja sivistystyön aikana. Aikuiskasvatusta ja -koulutusta alettiin perustella elinikäisen oppimisen ja jatkuvan koulutuksen tuotannollisilla ja yhteiskunnallisilla tarpeilla. Painopiste siirtyi ammatilliseen aikuiskoulutukseen, jonka keskeisiä toimijoita olivat ammatilliset oppilaitokset ja korkeakoulut. Toisaalta vapaan sivistystyön ja yliopistojen yhteistyöllä on ollut pitkä historia ja yhteinen tehtävä, joka jatkuu yhä. 1800-luvun puolivälissä alkanut, yliopistolaajennusliikkeenä tunnettu valistus- ja sivistystyö jatkuu yhä mutta nyt *avoin yliopisto* nimellä.

Historiallisesti syvin juopa eri aikuiskoulutusmuotojen välillä on vallinnut vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen välillä. Silti käytännöllisammatillinen opetus ei ole mitään uutta vapaassa sivistystyössä. Kansan- ja kansalaisopistot ovat järjestäneet perustamisvaiheestaan saakka opintoja, joiden tarkoituksena oli edesauttaa maalaisten ja kaupunkilaisten selviytymistä arjessa ja tukea heidän toimeentuloaan. Tänä päivänä konkreettinen yhteistyö on avautumassa muun muassa yhteisöjen hyvinvoinnin kehittämisessä ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemisessä. Alueellinen saavutettavuus on tekijä joka antaa esimerkiksi kansalaisopistoille ja ammattiopistoille mahdollisuuden toimia eri paikkakunnilla kansalaiset tavoittavan aikuiskoulutuksen järjestäjänä.

Nykykuva aikuiskoulutuksen yhteiskunnallisista toimijoista ja aikuiskoulutustehtävistä on tyystin toisenlainen kuin muutama vuosikymmen sitten. Monenkeskinen yhteistyö on noussut etualalle verrattuna instituu-

tioperustaiseen koulutuksen järjestämiseen. Yhä suurempi osa aikuiskoulutuksesta toteutetaan kahden tai useamman osapuolen yhteistyönä verkostoissa, jossa mukana ovat myös työelämän ja aluehallinnon toimijat.

Aktiivinen kansalaisuus ja deliberatiivinen demokratia

Aktiivinen kansalaisuus on demokratian yksi pilari. Se tarkoittaa toiminnallista olemista ja vaikuttamista itseä ympäröivässä yhteisössä. Ympäristön kokea paikallisena, mutta laajimmillaan se yltää globaaliin mittaan. Toimi paikallisesti, ajattele maailmanlaajuisesti (*act local, think global*) on tunnuslause, joka tunnetaan yhtenä demokratian edistämisen tunnuslauseena. Lause vetoaa yksilöihin mutta ei kerro, miten he toimivat yhdessä.

Yhteisöllisyyden vaje on tunnistettu ongelma. Se näkyy esimerkiksi yhteisöön kuulumisen, solidaarisuuden ja välittämisen puutteena, yhteisöjen ulkopuolelle jäämisenä ja myös niin sanottuna uusyhteisöllisyytenä. Uusyhteisöllisyys voi ilmetä kiinnittymisenä lyhytkestoisiiin ja tilannekohtaisiin ryhmittymiin sekä moniin ryhmiin samanaikaisesti. Yhteisöllisyyden puutteen ja uusyhteisöllisyyden seurauksena yhteiskuntien, alueiden ja organisaatioiden koheesio ja kestävä kehitys vaarantuvat. (Poikela, S. & Ylitapio-Mäntylä 2008.)

Kun puhutaan yhteisöllisyyden vajeesta, samalla on syytä puhua demokratian vajeesta. Päättäjien ja kansalaisten välille on syntynyt ammottava kuilu, jonka yli näyttää yltävän vain jokapäiväinen mediamyrsky neljän vuoden välein kansalaistoimettomuuden katkaiseva äänestäminen vaalitapahtumassa. Yksisuuntainen päätöksenteko, yhden äänen antaminen vaaleissa tai mielipidemittaukset eivät kohtaa aktiivisena kansalaisena olemisen tarpeita. Yhden asian jäljillä olevat kuntalais- ja kansalaisaloitteet eivät nekään palvele riittävän laaja-alaisen vaikuttamisen tarpeita. (Raisio & Vartiainen 2011; Raisio & Lindell 2013.)

Ihmiset hyväksyvät vaikeita päätöksiä ja toimenpiteitä paremmin, jos he ovat saaneet olla mukana tekemässä päätöstä ja tuntevat asiasisältöjä eri näkökulmista. Näin on myös helpompi ymmärtää itselle vieraita mielipiteitä. Parhaimmillaan yhteisöllinen keskustelu pohjaa parhaimman argumentin oikeutukseen, jolloin omia mielipiteitä perustellaan ja samal-

la esitetään vaihtoehtoja tai uusia ratkaisuja. Keskustelujen aikana omaa näkemystä voi joutua sovittamaan muiden mielipiteisiin, mutta ennen kaikkea prosessissa pyritään löytämään yhteisesti hyväksyttävissä oleva lopputulos. (Raisio & Vartiainen 2011.)

Deliberatiivinen demokratia tarkoittaa osallistumista ja osallistamista, vuorovaikutteista keskustelua ja harkintaa sekä suoraa vaikuttamista päätöksentekoon ja yhteiskunnan rakentamiseen. Nimenomaan sellaisten kysymysten käsittely, joihin ei ole olemassa helppoja ratkaisuja, vaatii deliberatiivisen demokratian periaatteiden toteutusta esimerkiksi kansalaisfoorumien ja -raatien muodossa mutta myös pienimuotoisten tarinatorien ja -tupien merkityksessä liittyen yhteisöjen elvyttämiseen ja kehittämiseen.

Kansalaisfoorumien ja -raatien muodostamisessa pyritään kokoaan kansalaisista mahdollisimman laaja edustus ja vaikuttavuus. Tavoitteena on, että monipuolinen keskustelu aktivoi osallistujat toimimaan yhteisen hyvän eduksi. Ydinajatus on, että kaikki pääsevät osallistumaan keskusteluun toisiaan kunnioittaen. Ryhmien keskustelua ohjaa fasilitaattori, keskusteluttaja. Hän huolehtii, että kaikki osallistujat saavat äänensä kuuluviin. (Raisio & Vartiainen 2011; Peura-Kapanen 2013.)

Yhdessä tehden ja kokien

Onko sivistyksestäkin tullut kulutusyhteiskunnan palvelija ja kansalaisten aikaisemmasta modernin yhteiskunnan tuotanto-orientoituneesta yksilön identiteetistä on kehkeytynyt kulutus-orientoitunut identiteetti? Onko mikään sivistys enää vapaata ja onko sivistystyökin toteutettu liiketalouden oppien mukaisesti? Näin kysyvät Edwards & Usher (1998) pohtiessaan kansalaisuuden ja vapaan sivistystyön muutosta. Niin ei tarvitse olla – yhden todistuksen kansalaisten osallistumisesta ja osallistamisesta antaa kuluvan ja tulevan vuoden vaihteessa toimintansa päättävä YHTEYS-hanke. Näytöt eivät ole suuren suuria eikä pienen pieniä, mutta todiste siitä, että tehtävää sivistymisen saralla riittää.

YHTEYS – yhdessä tekemisen yhteisöt -hanke on ollut osa Lapin ELY-keskuksen koordinoimaa valtakunnallista kehittämisohjelmaa ”Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi”. Kehittämisoh-

jelmassa on paneuduttu kansalaisten aktivoimiseen erilaisissa oppimisympäristöissä, oppilaitosten lisäksi esimerkiksi kirjastoissa, museoissa ja kulttuurilaitoksissa. Ohjelman tavoitteena ovat olleet myös non-formaalit oppimisympäristöt, kuten kahvilat, kadut tai luonto. (Vainio, L. & Viteli, J. 2012.)

YHTEYS – hankkeen tehtävä on ollut rakentaa vuorovaikutus- ja toimintamalleja kansalaisopistojen, yhdistysten, yritysten, kirjastojen ja yliopistojen välille käyttämällä olemassa olevia tiloja ja oppimisympäristöjä. Tarkoituksena on edistää elinikäisen ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, hyödyntää yhteisöllisiä oppimisen resursseja, parantaa tiedonhankinnan taitoja ja saada aikaan kansalaistoimintaa. Tavoitteena on ollut luoda ja mahdollistaa verkostomaisesti toimivia yhdessä tekemisen yhteisöjä.

Verkottumista ja kansalaisfoorumeita hyödyntämistä tarvitaan turvaamaan pienyhteisöjen, yritysten, palvelutuottajien samoin kuin kylien jatkuvuutta ja hyvinvointia. Samalla haluttiin kohtauttaa ”erilaiset Suomet”, pohjoinen ja etelä, kaupunki ja maaseutu. Lapin yliopiston vetämän hankkeen valtakunnallisia kumppaneita ovat olleet Ahjolan, Posion, Rovalan ja Valkeakosken kansalaisopistot sekä Kansalaisopistojen liitto (KoL), Posion, Rovaniemen, Sompion ja Valkeakosken kirjastot sekä Suomen kirjastoseura.

Kansalaisfoorumit ja tarinatuvat

Toiminnallisena hankkeena YHTEYS toimi kahdella tasolla. Verkostossa järjestettiin seminaareja ja niihin osallistuvat kansalaisopistot ja kirjastot suunnittelivat ja toteuttivat YHTEYS-foorumeita ja tarinatupia (ks. kuva 1). Foorumeita järjestävät kansalaisopistot ja tarinatupia kirjastot yhteistyössä kansalaisopistojen kanssa.

Hankkeessa toteutetuista ”parlamenteista” eli kansalaisfoorumeista käytettiin nimitystä YHTEYS-foorumit. Niiden suunnittelun tukena toimivat deliberatiivisen demokratian ajatukset. Foorumeihin osallistuivat ihmiset, jotka olivat kiinnostuneita elinolosuhteidensa parantamisesta, ympäristöjen kehittämisestä sekä paikallisen ja alueellisen päätöksenteon, kansalais- ja asiantuntijatoiminnan lähentämisestä toisiinsa. Foorumien

Kuva 1. YHTEYS – aloitusseminaarin oivallus

tavoitteena oli aktivoida ja voimaannuttaa ihmisiä sekä saada käsittelyyn uudenlaisia näkökantoja toisin kuin esimerkiksi virkamiesselvityksissä.

Tarinatupien tarkoituksena on elvyttää sosiaalisen ja kulttuurisen kohtaamisen vanhinta muotoa eli suullista tarinaperinnettä mutta myös hyödyntää digiajan mahdollisuuksia tarinoiden luomisessa ja jakamisessa. Eri ikäpolvet kohtaavat ja luodaan yhteisiä merkityksiä oppimisen ja kehittymisen tueksi. Tarinat ponnistavat paikallisesta kulttuurista, niitä kehitellään ja kerrotaan sekä opetellaan kertomisen taitoja niin perinteisin ja modernin tekniikkojen keinoin.

Toimintaa ja tuloksia

Käsillä oleva kirja on yksi todiste YHTEYS-hankkeen tuloksista. Hankkeen toteutuminen itsessään kertoo tarpeesta elvyttää paikallisuutta, edistää yhteisöllisyyttä ja täydentää demokraattista osallistumista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Vasta päättyvässä olevan hankkeen kohdalla on mahdotonta kuvata pysyviä vaikutuksia mutta osallistuneiden aktiivisuuden, luovuuden ja eteenpäin suuntautuvan optimismin perusteella voidaan sanoa, että kansalaisaktiivisuudelle ja yhteisöjen kehittämiseksi on sosiaalista tilausta.

Sari Poikela ja Jenny Viitanen kuvaavat yhteisöllistä muistamista ja muistelukerrontaa eri puolilla Suomea järjestettyihin tarinatupiin liittyen. Tuvissa haluttiin elvyttää suullista tarinaperinnettä mutta myös luoda nyky-yhteiskunnan elämästä kertovia tarinoita nyky-yhteiskunnan ker-

rontatekniikoiden keinoin. Tavoiteltiin menneen ja nykyisen sekä eri sukupolvien välistä kohtaamista.

Kati Vuontisjärven artikkeli kokooa kokemuksia nuorille järjestetyistä tarina- ja sanataidepajoista, joissa haastettiin mielikuvitus lentoon ja tarinoiden käyttöön. Kirjaston tavoite on tarjota tasapuolinen mahdollisuus tiedonsaantiin kaikille kansalaisille, mutta nuorten huomioiminen kirjaston toiminnassa on ollut hitaampaa kuin monen muun ikäryhmän. Rovaniemen kirjastossa on kehitetty monia juuri nuorille suunnattuja toimintamuotoja.

Elina Vesalaisen artikkeli antaa äänen kansalaisopistojen opiskelijoille. Usein omaa opiskelua tai harrastamista vähätellään. Tarkemmin kysyttäessä voi selvitä, että pienestä alkanut opiskelu on voinut johtaa esimerkiksi kokonaan uuteen kulttuuriin tutustumiseen kieliopintojen avulla. Opiskelutarinoiden takana avautuvat suuret merkitykset. Kansalaisopistojen toiminnan vaikuttavuutta olisi tarpeen tarkastella numeeristen mittareiden lisäksi myös laadullisilla mittareilla, kuten narratiivisesti opiskelijoiden tuottamien tarina-aineistojen kautta.

Marketta Vaismaa puolustaa kansalaisopistojen asemaa reuna-alueiden elinvoimaisuuden edistäjinä ja säilyttäjinä. Syrjäseutujen väestö ikääntyy ja nuoret muuttavat kaupunkiin. Yksi keino saada äänet kuuluviin on järjestää kansalaisfoorumi, jonka Valkeakosken opisto toteutti Avoimen opistofoorumin nimisenä tapahtumana. Opistojen rooli voikin olla tärkeä asukkaiden arjen hyvinvoinnin edistämisessä.

Juha Kauppinen pureutuu kysymykseen miksi työikäiset miehet ovat vähemmistö kansalaisopistojen opiskelijoissa? Onko syy se, että keskiikäiset naiset suunnittelevat kansalaisopistojen kurssit keski-ikäisiä, koulutettuja naisia varten? Miten saada miesten ääni kuuluviin ja millaisiin opintoihin miehet osallistuisivat? Kansalaisopistojen tarjontaa ja markkinointia on syytä miettiä myös miesnäkökulmasta.

Riitta Hakulinen ja Leila Rautio tapasivat helteisenä viikkona mökkiläisiä Posiolla. Asuntoauto ”koulutuspaikkana” hämmensi matkahallintoa ja herätti ihmetystä ja ihastusta kiertäessään posiolaisissa pikkukylissä. Mökkiläiset sopisivat niin kansalaisopiston kuin kunnan asiakkaiksi. He toivoivat opiston järjestävän kursseja, jotka antaisivat vaihtelua lomailuun ja mieluusti liittyisivät luontoon, vaikkapa kalastuksen merkeissä.

Tiineliisa Multamäki pohtii, miten oikeasti voidaan edesauttaa kuntalaisten osallistumista ja koota heidän mielipiteitään palvelujen kehittämisestä. Sodankylässä organisoitu ”Äiti-foorumi” kokosi yhteen muualta muuttaneiden lapsiperheiden äitejä ja kuntapäättäjiä. Tuloksena oli nippu konkreettisia, toteuttamista vaille olevia ideoita, jotka helpottavat arjen elämää ja luovat pohjaa lappilaiseen ympäristöön sopeutumiselle ja yhteisöllisyyden kokemiselle.

Tarja Kiuru ja Jenny Viitanen tutkailevat Valkeakoskella syksyllä 2013 järjestetyn nuorten keskustelufoorumin satoa. Foorumilla saatiin nuorten oma ääni kuuluviin ja sen kuulivat myös kuntapäättäjät. Nuoret kokivat olleensa mukana ideoimassa ja vaikuttamassa siihen, millaisessa kaupungissa on hyvä asua.

Lähteet

- Edwards, R., Usher, R. 1998. Modern field and postmodern moorland: adult education bound for glory or bound and gagged. Teoksessa D. Wildemeersch, M. Finger, T. Jansen (eds.) *Adult Education and Social Responsibility*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Peura-Kapanen, L., Rask, M., Saastamoinen, M., Tuorila, H. & Harju, A. 2013. Kansalaisraati suomalaista demokratiaa kehittämässä. Loppuraportti. Kuluttajatutkimuskeskus työselosteita ja esitelmiä 147/2013. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
- Poikela, E. 2012. Vapaa sivistystyö sosiaalisen pääoman rakentajana. *Aikuiskasvatus* 4/2012. 288-297.
- Poikela, E. 2013. Osaaminen verkostossa – lappilaisen aikuiskoulutuksen kehittäminen. Julkaisussa H. Kangastie, O. Kokkonen & K. Rautio (toim.) *Aikuiskoulutus nyt ja tulevaisuudessa*. Lapin aikuiskoulutuksen toimintamallin kehittämishankkeen julkaisu. Lapin yliopisto 15-27.
- Poikela, S., Ylitapio-Mäntylä, O. 2008. Aikuiskasvatuksen virtaa. Teoksessa S. Poikela & O. Ylitapio-Mäntylä (toim.) *Aikuiskasvatus kevytyhteisöjen ajassa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. Saatavilla <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=d29718f4-63ed-4a75-98cf-4c620cd5389c>
- Poikela, S. & Viitanen, J. 2014. Yhdessä tekemisen yhteisöt –foorumitoiminta tähtää aktiiviseen kansalaisuuteen. *Kansalaisyhteiskunta* 1/2014. 158–168.
- Raisio, H. & Lindell, J. 2013. Kansalaisraadit osana uutta paikallisuutta. Suomen Setlementtiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen toteuttamien kansalaisraatien ulkoinen arviointi. Helsinki: Suomen Setlementtiliitto .
- Raisio, H. & Vartiainen, P. 2011. Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen. *Deliberatiivisesta demokratiasta ja kansalaisraatien toteuttamisesta Suomessa*. Helsinki: Kuntaliitto. Luettu 23.1.2014: http://shop.kunnat.net/download.php?filename=uplo-ads/kansalaisosallistumisensialto_ebook.pdf
- Vainio, L., Viteli, J. 2012. Matkalla kohti avointa oppimisympäristöä. Teoksessa M. Sihvonen & K. Saloniemi. *Apuja aktiivisuuteen, välineitä verkostoihin – avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi -kehittämisohjelman hyviä ja lupaavia käytäntöjä*. HAMK:n julkaisuja 1/2012. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 11–16.

Tarina rakentaa yhteisöä

Osallistava tarinankerronta

Sanat tarina ja tupa liittyvät toisiinsa tarinan kertojan ja kertomisen paikan kautta. Kuulijan huomion vangitseva tarina voi olla kertojansa kokemusta, kokemusten jakamista, tapahtumien muistelua ja yhteisöllisten perinteiden jatkamista. Tarina myös sallii kuulijoiden osallistumisen kertomukseen jopa keskeyttämisen jatkuakseen taas. Niin kertomus saa voimansa aina uudelleen ja uudistaa itseään ehtymättömällä tavalla. (Poikela, E. & Poikela, S. 2012.)

Vaikka kertominen on henkilökohtainen teko, se sisältää yhteisöllisiä arvoja, asenteita, perinteitä ja muotoja. Samalla ne ovat henkilökohtaisesti merkityksellisiä sisältäen kertojalle tärkeää ainesta. Henkilökohtaisen kerronnan lisäksi voidaan puhua kokemuksesta, sillä kerrotut kokemukset voivat yhtä lailla olla jaettuja kuin henkilökohtaisesti koettuja. Kokemukset voivat silti olla henkilökohtaisina kerrottuja tai ne voivat olla kertojalle muuten merkittäviä. Lähimenneisyyteen perustuvaa kerrontaa voidaan kutsua myös muistelukerronnaksi. (Ukkonen 2000, 25 - 26.)

Muistelukerronnan avulla voidaan rakentaa kokonaisen ryhmän mennyttä aikaa, vaikka kaikki osallistujat eivät olisikaan kokeneet kerrottua tilannetta henkilökohtaisesti. Yhteisen muistelun ja mieleen palauttamisen kautta on mahdollista luoda menneisyyttä, jonka avulla jäsenetään ryhmän nykyisyyttä, identiteettiä ja historiaa. Yksilöllisesti tai yhteisöllisesti koetun kokemuksen muisteluun vaikuttaa olennaisesti sen merkitys kuulijoiden mielissä. (Peltonen 1996, 27, 39.)

YHTEYS-hankkeen tarinatupien tavoitteena oli luoda mahdollisuuksia ikäpolvien kohtaamiselle, elvyttää suullista tarinaperinnettä ja synnyttää osallistujissa jaettuja merkityksiä oppimisen ja kehittymisen tueksi. Kyse ei ollut vain perinteen siirrosta sukupolvien välillä, vaan tilaisuuksissa kannustettiin osallistujia luomaan uusia, nyky-yhteiskunnassa elämistä kuvaavia tarinoita.

Tuomme artikkelissa esille YHTEYS-hankkeen tarinatuoppien taustaa, toimintaa sekä opittuja kokemuksia ja niistä syntyneitä ideoita. Paikallista ympäristöä, elämää ja ihmisiä huomioitiin tilaisuuksien valmisteluissa ja teemoista pyrittiin löytämään osallistujille merkityksellisiä asioita.

Tarinankerronnan merkitys ja hyöty

Tarinatupia järjestettiin avoimina yleisötilaisuuksina hankkeeseen osallistuneiden kirjastojen ja kansalaisopistojen sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Kerrontaan kannustavia menetelmiä testattiin eri tilaisuuksissa erilaisten ryhmien, kuten äitiryhmien, sukututkijoiden ja opiskelijoiden kanssa. Kokeilujen jälkeen käytännön toteutuksessa huomio siirrettiin pois tarinoiden muodosta ja kertomisen yksityiskohtien hiomisesta. Osallistujien mielenkiinto ja tarpeet kohdistuivat enemmän kokemusten jakamiseen ja muisteluun, jolloin tarinatuovista tuli väline lähinnä yhteisöllisyyden tuottamiseen. Ajatus suullisen tarinaperinteen elvyttämisessä väistyi hiljalleen yhteisöllisen keskustelun ja muistamisen alle.

Osallistujien kannustaminen tehtävien ja harjoitteiden avulla vaikutti siihen, että itsensä muuksi kuin hyväksi kertojaksi luokittelevat kertojat uskaltautuivat aidosti jakamaan kokemuksiaan, jotka liittyivät useimmin lähimenneisyyteen ja itse koettuihin asioihin. Välillä koettu omakohtaisuus, yksittäisen ihmisen ääni tuli esille tavalla, joka kyseenalaisti virallisina pidettyä historiankirjoitusta tai vallitsevia näkemyksiä.

Yhteisöllistä muistamista käytetään hyväksi tuotettaessa asiantuntijoiden, tutkijoiden tai viranomaisten näkemyksiä kyseenalaistavaa historiaa ja menneisyyttä. Muistelukerronta korostaakin merkitysten muistamisen tärkeyttä eikä niinkään pelkkää kokemuksesta kertomista. Muistitietoa hyödynnettäessä ja tutkittaessa on otettava huomioon kertojan subjektiivisuus sitä vähättelemättä. Kerronnasta ei etsitä oikeaa tai väärää todellisuutta, vaan kokoamalla ja jakamalla ryhmän kertomukset saadaan tulokseksi tietyn ryhmän subjektiivinen kokemus. (Ukkonen 2000, 30; Peltonen 1996, 33.)

Harvalla tarinatuoppaan osallistuneella oli käytännön kokemusta perinteiseksi tarinankerronnaksi mielletystä tilanteesta tai siinä kerrotusta

tarina-aineksesta. Kaivola-Bergenhøj (1988, 15) toteaakin tutkimukseensa, että hyvien kansankertojen taustalta löytyy usein oppimestareita, jotka kokevat tehtäväkseen perinteen välittämisen. Hänen mukaansa olemassa olevan perinteen tarjonta on yksinkertaisesti vain yksi konkreettinen kertomusperinteen ja perinteen tuntemiseen vaikuttava tekijä elämäkokemuksen ja henkilökohtaisen kiinnostuksen lisäksi.

Tarinoinnin ja tarinankerronnan hyödyt ovat samoin moninaiset. Tarina viihdyttää ja osallistaa kuulijoitaan sekä auttaa hahmottamaan ympäröivää maailmaa. Tarina voi toimia jopa universaalina ”peilinä”, joka näyttää kuulijoille totuuden itsestään. Tarinalla voi olla opetuksellisia ja koulutusellisia funktioita ja tarina stimuloi mielikuvitusta, esimerkiksi tarjoamalla näköaloja menneisiin tapahtumiin. Tarinan avulla voi kehittää kielellisiä kykyjä ja sillä voi olla terapeuttisia tai jopa spirituaalisia merkityksiä. Tarina toimii tehokkaana kulttuurisen perinteen siirtäjänä ja pitää perinteen elossa. (Livo 1986; McDrury & Alterio 2002; Chasse 2009.)

Tarinatupien työtapoja

Tarinatuissa käytettiin työskentelyn apuvälineinä valokuvia, postikortteja, esineitä, nauhoitettuja kertomuksia ja niistä tuotettuja digitarinoita. Niiden avulla käynnistettiin jutustelua, josta siirryttiin ryhmässä tapahtuvan kerronnan ja improvisaation asteelle harjoitteiden avulla.

Tarinatupien teemoina olivat esimerkiksi elämä Jäämerentien varrella, juhannusmuistot, ruokaperinne, siirtolaisuus, suvun tarinat, koulumuistot ja elämänikäinen oppiminen. Tavoitteena oli innostaa jokainen kertomaan teemaan liittyvistä kokemuksistaan ja luomaan niiden pohjalta uutta. Korostamatta oikeaa tai väärää tapaa, tyyliä tai sisältöä haluttiin nostaa esiin jokaisen kertojan ja hänen kertomuksensa tärkeys.

Seuraavassa esittelemme muutaman menetelmän, joita kokeilimme onnistuneesti tarinatupien toteutusvaiheessa:

Tarinakortit

Postikortteja tai kuvakortteja avulla osallistujille avattiin mahdollisuus kertoa jotain itsestään tai koetusta päivästä jo esittelykierroksen yhteydessä.

Tarinakori

Pienillä esineillä täytetystä korista pyydettiin jokaista osallistujaa nostamaan yksi esine, jota hyödyntäen oli mahdollisuus kertoa omasta tai toisen kokemuksesta.

Lahjatarinoita

Omasta tai yhteisestä tarinakorista poimitusta esineestä piti keksiä kerrottavaa työparille. Esineitä ja tarinoita vaihdettiin kummankin esiteltyä oma esineensä kertomuksen kera. Työparilta lahjaksi saatu esine ja tarina kerrottiin uudelle henkilölle, mutta lisäten jotain uutta. Jälleen esinettä ja tarinaa vaihdettiin ja sama toistettiin monta kertaa.

Sanaleikkejä ja jatkokertomuksia

Helpommassa variaatiossa jokainen osallistuja kerrallaan lisäsi lauseeseen uuden sanan niin, että kertomus jatkui. Vaikeammassa harjoitteessa osallistujat saivat ohjaajalta paperilappuja, joissa oli määrätty sana, sanapari tai lauseen osa, joka piti liittää jatkokertomukseen kuuluvaksi kokonaiseksi lauseeksi.

Digitarinat

Ohjaajan tuella oli mahdollista kehittää yksin tai pienryhmissä digitarinoita, joiden teossa hyödynnettiin digisanelinta tai matkapuhelimen nauhuria, valmiita tai skannattavia kuvia sekä ilmaisia videonteko-ohjelmia. Varsinaisen digivideon tekoon ei tarinatuissa kuitenkaan jäänyt aikaa. Sen sijaan niitä tehtiin esimerkin tapaan ohjaajien avustuksella tarinatuvan aikana ja niiden jälkeenkin.

Osallistavien, ilmapiirin rentoutta lisäävien harjoitusten jälkeen ryhmässä kehiteltiin keskustellen ja ohjaajan tuella pieni esitettävä juttu. Se voitiin tehdä yksi tai pienryhmissä. Ohjaaja kertoi samalla hyvän tarinan rakentamisen periaatteista ja perinteen hyödyntämisen mahdollisuuksista. Nämä sisällölliset, niin sanotusti teoreettiset asiat eivät kuitenkaan painottuneet tarinatuvan työskentelyssä. Harjoitteiden tavoitteina oli

rentouttaa ja vapauttaa tunnelmaa ja tukea jokaista pienen jutun esittämistä tai digitarinan valmistamista varten. Pyrkimys oli, että jokaisen olisi helppoa tuoda esille kokemuksiaan.

Tuvissa koettua ja opittua

Tarinoiden tai minkä tahansa luovan sisällön tuottaminen avoimessa yleisötilaisuudessa ei ole pulmatonta. Tarinatupien osallistujien motiivit ja kiinnostus tarinointia kohtaan vaihtelivat paljon. Joku tuli paikalle valmistellun puheen ja lukuisien valokuvien kanssa. Toinen taas olisi halunnut etupäässä kuunnella tarinoita, mutta ei ollut mielellään itse äänessä. Joidenkin osallistumista rajoitti näköön, kuuloon tai puheen tuottamiseen liittyvät pulmat. Kolmas oli paikalla ”vain kaverin kuskina”.

Kokemuksista opimme, että tarinatuvan aluksi on tarpeen kysyä osallistujien motiiveista ja toiveista, vaikka yksikertaisella kysymyksellä: ”Miksi olet täällä tänään?”. Tarinatuvat vaativat ohjaajilta tilanteen huomioimista ja heittäytymistä tekemään yhdessä osallistujien kanssa. Erilaisten toiveiden ääneen sanominen ja huomioiminen loivat osaltaan turvallista ilmapiiriä. Osallistujien aktiivisuustason vaihtelusta jokainen oli olemuksellaan läsnä tilanteessa ja vaikuttamassa yhteisöllisyyden tunteeseen.

Tarinatupia toteutettiin erilaisissa puitteissa, ja työskentely-ympäristöllä oli selvästi vaikutuksensa. Vapautuneimmat jutustelut kehkeytyivät epämuodollisessa ympäristössä, kuten vanhalla uiton pirtillä ja luonnon lähellä. Luokkahuone tai kokoustila jäykistää osallistujat jo lähtökohteisesti. Kokoustilassa pyritään asettumaan kuin kokoukseen. Luokkahuoneessa kuunneltaisiin mieluummin opettajaa, kuin puhuttaisiin itse. Totutut roolit erilaisissa tiloissa näyttivät olevan myös ikäpolvikysymys, sillä nuoret osallistujat olivat valmiimpia muokkaamaan tilaa omanlaisekseen.

Perinteen ja erityisesti suvun tarinoiden hyödyntäminen tarinoiden aineksena ei ole ongelmatonta. Yksityisyyden suoja on huomioitava, samoin perimätiedon tapa muuntua sen siirtyessä kertojalta toiselle. Harvalla osallistujalla olikaan kovin perusteellista paikallisen perinteen tuntemusta. Tarinatuvisissa kannustettiin tarinointiin henkilökohtaisten koke-

musten ja tuntemusten pohjalta. Kerronnan yksityisyyttä kunnioitettiin, eikä tavoitteena alun perinkään ollut julkisesti esitettävien tarinoiden tekeminen ja tallentaminen. Tärkeämpää oli luottamuksellisen ilmapiiri, jossa jokainen sai kokemuksensa esille toivomallaan tavalla.

Tarinatuvat olivat osa YHTEYS-verkoston kumppaneiden, kirjastojen ja kansalaisopistojen kerronnallisten tilaisuuksien jatkumoa. Tarinatupien ideat ovat jatkossa hyödynnettävissä erilaisten kulttuuritapahtumien toteuttamisessa, vaikkapa sanataidepajoissa, seniorimuistelussa tai jututtuvissa. Tarinatuvisissa pystyttiin jakamaan yksilöllisiä ja paikallisia kokemuksia. Pysyvimmillään tarinoista muotoutui puhtaaksi kirjoitettua muistoja tai digitarinoita omaksi ja jaetuksi iloksi.

Haasteellista joissakin tarinatuvisissa oli luoda luottamuksellinen ilmapiiri. Se onnistuisi parhaiten tutussa, säännöllisesti kokoontuvassa ryhmässä. Tarinatupien kokemusten pohjalta huomasimme, että tiiviissä yhteisöissä voi ryhmän tai kylän sisäinen hierarkia sallia enemmän puhetta joillekin ja samalla pitää jotkut hiljaisina.

Kokemukset tarinatuvisista olivat monipuolisia ja opettavaisia, jokainen niistä on kehittänyt käytettyjä tarinamenetelmiä eteenpäin. Tärkein kannustin olivat aktiiviset osallistujat, jotka herättivät pohtimaan kysymyksiä kertomisen ja yleisemmin käsittelevän keskustelun tarpeesta. Jos tarinalle annetaan mahdollisuus, niin mitä me haluamme kertoa ja miksi?

Lähteet

- Chasse, E. S. 2009. *Telling Tales. A Guidebook & DVD*. New York: Neal-Schuman.
- Livo, N. 1986. *Storytelling: Process and Practice*. Littleton, CO: Libraries Unlimited.
- Peltonen, U.-M. (1996). *Punakapinan muistot. Tutkimus työväen muistelukerronnan muotoutumisesta vuoden 1918 jälkeen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Poikela, E. ja Poikela, S. 2012. *TarinaMesta – opastaja ja matkalaisen kohtaamisen taito*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201205031099>
- McDrury, J. ja Alterio, M. 2003. *Learning through Storytelling in Higher Education. Using Reflection and Experience to Improve Learning*. London: Kogan Page.
- Ukkonen, T. 2000. *Menneisyyden tulkinta kertomalla. Muistelupuhe oman historian ja kokemukseromusten tuottamisprosessina*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Seitsemän huilua soittavaa suttu

Tarinointia ja sanataidetta nuorten kanssa

Kirjaston perusarvoihin kuuluu tarjota mahdollisuus tasapuoliseen tiedonsaantiin kaikille kansalaisille ikään, sukupuoleen, rotuun ja asemaan katsomatta. Nuorten huomioiminen on kestänyt vain pidempään kuin monien muiden ryhmien. Vuoden 2013 Nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan noin kolmasosa nuorista ei lue koulukirjojen lisäksi mitään, ei kirjoja, lehtiä tai sarjakuviaakaan. Lukuharrastuksen on useissa tutkimuksissa todettu parantavan oppimistuloksia sekä keskittymiskykyä. Kirjastojen ja perusopetuksen tulisi tehdä yhteistyötä, jotta lukeminen säilyisi osana nuorten arkea. Yhtenä ratkaisuna voisi olla kirjastojen saaminen mukaan kuntien opetussuunnitelmiin, jotka uudistuvat vuonna 2016.

Kirjastoiden tilaratkaisuissa nuoret niputettiin pitkään yhteen lastenosastojen kanssa. Kirjastojen tulevaisuus on lasten ja nuorten varassa, joten on ihmeellistä, miten pitkään nuoret saivat odottaa oman asemansa tunnustamista. Nuoret olivat väliinpuotoajia: liian vanhoja lastenosastoille ja liian nuoria aikuisten puolelle. Kumpikaan osasto ei kiinnostanut. Nyt he ovat saaneet omia nuortenosastojaan kirjastoihin.

Kirjastoissa alettiin miettiä samaan aikaan nuortenosastojen yleistyksen kanssa myös entistä monipuolisemman toiminnan tarjoamista nuorille. Nuortenosastoihin saatiin esimerkiksi nuorisotyön edustaja tai nuorisotila, joissa nuorille annettiin neuvontaa monissa eri asioissa. Nuorille suunnattiin enemmän tapahtumia ja niitä alettiin suunnitella ja järjestää yhdessä nuorten kanssa. Nykyisin tapahtumia mitataan Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjastotilastoissa, jossa ne lasketaan mukaan kirjaston käyttölukuihin. Tapahtumien järjestämisestä on tullut osa kirjastojen arkea.

Kirjastot ovat muutosten edessä, ja hakemassa suuntaa omalle toiminnalleen. Kirjojen lainausluvut laskevat, tarjolle tulee entistä enem-

män sähköisiä aineistoja ja perustoiminnot koneellistuvat. Pysyäkseen yhteiskunnan muutoksessa mukana, kirjastojen on muututtava, niin myös Rovaniemen kaupunginkirjaston. Artikkelin tavoitteena on kuvata, minkälaista luovaa toimintaa nuorille Rovaniemen kaupunginkirjastossa on järjestetty yhteistyössä YHTEYS-hankkeen kanssa sekä reflektoida toiminnan onnistumista. Nuoret ovat haastava, mutta myös erittäin palkitseva kohderyhmä tapahtuman onnistuessa.

Nuorten osaston perustaminen

Leppävaaran kirjasto Sellon kauppakeskuksessa oli ensimmäinen suomalainen kirjasto, johon rakennettiin erillinen nuortenosasto vuonna 2003 (Jäppinen 2007, 21), Toki nuorten aineistoja on ollut kirjastoissa pitkään, mutta nuoret on pitkään niputettu yhteen lasten kanssa, vaikka kyse on ollut melko erilaisesta asiakasryhmästä. Vuoden 2003 jälkeen uudenlaisia nuortenosastoja on luotu moniin eri kirjastoihin Suomessa ja nykyisin sellaiset löytyvät jo miltei kaikista suurimmista kirjastoista.

Rovaniemen pääkirjasto sai uuden nuortenosastonsa vuonna 2013, kun aiemmin galleriana toiminut tila muokattiin uutta käyttötarkoitusta varten. Jo aiemmin nuorten aineistot olivat olleet kahdessa erillisessä tilassa, mutta silloin niiden joukossa oli myös lastenkirjallisuutta. Uuden tilan suunnittelussa nuorten edustajat otettiin mukaan jo alusta alkaen, jolloin he saivat olla mukana päättämässä osaston ilmeestä, väreistä ja toiminnoista. Tilan suunnittelusta järjestettiin kilpailu arkkitehtiopiskelijoille, jonka voittajaksi valittiin Saara Kantele suunnitelmallaan Eemeli. Valitsijaraadissa olivat mukana kaupungin, kirjaston, nuorten ja Alvar Aalto säätiön edustajat.

Voittajaehdotuksessa tila jaettiin lasiseinällä kahteen osaan, *Oloon* ja *Rauhaan*, jotka kuvaavat hyvin niihin sijoitettuja toimintoja. Olo-osassa on tarkoitus viihtyä. Sieltä löytyy keittiö jääkaappeineen ja mikroineen unohtamatta kahvin- ja vedenkeitin, onpa paikalla myös uuni. Lisäksi tilassa on mahdollisuus kuunnella musiikkia, katsoa televisiota ja pelata konsolipelejä. Tilasta löytyvät lehdet, sarjakuvat, elokuvat ja äänikirjat. Rauhatilassa on opiskelupaikkoja, tietokone, asiakaspalvelupiste sekä kauno- että tietokirjallisuus.

Tilat on sisustettu eri värein ja paikalliset nuoret ovat toteuttaneet seinille upeita seinämaalauksia itse valitsemistaan aiheista. Koska tila oli alun perin suunniteltu talonmiehen asunnoksi, sitä sai muokata vapaammin kuin kirjastotalon arkkitehtonisesti arvokasta tilaa. Tämä palveli myös hyvin nuortenosaston tarpeita. Uusi nuortenosasto nimettiin OMAksi ja se on nyt ollut käytössä yli vuoden saaden paljon hyvää palautetta sekä nuorilta että vanhemmilta. Uusien kouluryhmien vieraillessa monet ovat yllättyneet iloisesti uudesta osastosta. On kuulunut kommentteja, joiden mukaan kirjastoon tulee nyt helpommin tultua ja siellä viihdyttyä, kun nuorille on omaa tilaa. Osaston vieraskirjaan on kirjoitettu paljon positiivista palautetta.

Rovaniemen kaupunginkirjastolla on nuortentapahtumia, joilla on pitkät perinteet. Kirjastorokkia on järjestetty jo yli kaksikymmentä vuotta ja 24 tuntia sarjakuvaa -tapahtumaakin jo miltei kymmenen vuotta. Vuosien varrella nuorille on tarjottu sanataidepajoja, elokuvakerhoa, lukupiirejä ja erilaisia vierailijatuokioita. YHTEYS-hankkeen kanssa toteutetut ”Tarinatuvat” tai sanataidepajat sopivat hyvin jo aiemmilta vuosilta tuttuun toimintaan. Hankkeessa toteutettiin nimenomaan nuorille suunnattuja pajoja yhteensä kahdeksan kappaletta vuosien 2013–2014 aikana.

Kokeilimme tupia ja pajoja myös iäkkäämmille, mutta Rovaniemelle ne eivät tavoittaneet tai kiinnostaneet oikeaa kohdeyleisöä, sillä osannotta oli todella vähäistä. Painotus nuoriin oli perusteltua myös sillä, että kuvapohjaisia muistelutuokioita Rovaniemellä järjestää jo Lapin maakuntamuseo. Muualla Lapissa, etenkin Posiolla tarinatuvat iäkkäämmille ovat olleet hittejä. Kenties kokeilemme niitä myös Rovaniemellä uudelleen ja paremmin markkinoituna tulevaisuudessa.

Tarina seitsemästä huilua soittavasta sudesta ja muita kertomuksia – mielikuvitus liikkeelle!

YHTEYS-hankkeella ja kirjastoilla on monia yhteisiä tavoitteita aktiivisesta kansalaisuudesta, tasa-arvosta ja mahdollisuudesta itsensä toteuttamiseen. Samoja tavoitteita löytyy myös koulujen opetussuunnitelmista, joten pajojen kohderyhmäksi oli luontevaa valita juuri nuoret.

Ensimmäinen nuorille suunnattu paja oli aiheeltaan *digitarinoin*hin liittyvä, ja saimme hankkeesta siihen vetäjäksi tarinamestari Liisa-Maria Tiihosen. Paja järjestettiin Rovaniemen pääkirjastossa kirjaston sulkeuduttua muilta asiakkailta, joten saimme rauhassa käyttää koko tilaa. Aloitimme pajan tutustumisleikeillä, jossa tunnelma vapautui, eikä toisia osallistujia tarvinnut enää jännittää. Itse pajassa teimme pareittain pieniä kertomuksia, jotka sitten kuvasimme still-kuvin ja ääneen lukemalla tarinoiksi. Aika vain tuntui loppuvan liian nopeasti kesken.

Ensimmäisellä kerralla vastaan tuli monia mutkia. Valitsemamme ajankohta oli nuorille huono, sillä seuraavalla viikolla alkoi koeviikko. Opettajat olivat kyllä kertoneet pajoista, mutta monet nuoret, joita pajat olisivat voineet kiinnostaa, jättivät sen väliin ajoituksen vuoksi. Opimme tästä ainakin sen, miten tärkeää opettajilta on tiedustella koulujen rytmistä, mikä vaikuttaa paljon siihen, miten nuoret jaksavat osallistua muuhun. Yhteistyö opettajien kanssa motivoi nuoria myös osallistumaan, sillä osallistumisella sai korvattua unohtuneita tehtäviä tai liikkoja poissaoloja. Opettajien kautta oli myös helppoa tavoittaa nuoria, joita kirjaston tavalliset markkinointikanavat eivät saavuta.

Itse pajan aikana myös tekniikka petti. Huomasimme liian myöhään, että emme saaneet yliopistolta lainattuja koneita toimimaan kirjaston

verkossa ja kirjaston koneille taas emme kyenneet asentamaan vaadittavia kuvankäsittelyohjelmia. Huolellisella suunnittelulla tältäkin olisi voinut välttyä, mutta onnistuimme vaihtelemaan koneita tarpeen mukaan ja saimme jopa yhden tarinan viimeisteltyä halutulla tavalla.

Jälkeenpäin ajateltuna työpaja olisi pitänyt suunnitella yhdessä jonkun koulun kanssa, jolloin ajankohta olisi ollut sopivampi. Alun tutustumisleikeistä olisi ehkä pitänyt karsia, jotta varsinaisen digitarinan tekemiseen olisi jäänyt paremmin aikaa. Lisäksi koneiden ja ohjelmien yhteensopiavuus olisi pitänyt varmistaa ja testata etukäteen. Opimme siis ensimmäisestä kerrasta paljon muita pajoja ajatellen.

Sanaleikkejä ja jatkokertomuksia

Toisessa kokonaisuudessa kokeilimme hieman perinteisempiä sanataideharjoituksia. Saimme niihin vetäjäksi Steiner-koulussa harjoittelussa olevan opiskelijan Ilkka Hautalan. Hän oli hyvin innostunut asiastaan ja markkinoi tapahtumaa myös omissa verkostoissaan. Suurin osa osallistujista olikin tullut mukaan tai kuullut tapahtumasta ensisijassa Ilkan Facebook-kutsun kautta. Muutama oli huomannut myös Lapin Kansassa olleen puffin asiasta. Olimme markkinoineet tapahtumaa myös kirjaston sivuilla, facessa, lehdissä ja muualla, mutta vaikuttavin tapa saada osallistujia näytti olevan henkilökohtaiset kontaktit.

Pajat avasimme tutustumisleikeillä. Jokaisen piti kertoa itsestään kaksi tosiasiaa ja yksi valhe. Jäi arvailujen varaa, mitkä kerrotuista asioista olivat valheita ja mitkä totta. Seuraavaksi otimme jokainen jonkin oman esineen ja kerroimme pareittain siihen liittyvän pienen tarinan. Kuulija kertoi tarinan eteenpäin ja paisutti ja lisäsi siihen uusia asioita. Toistimme tarinoita, kunnes ne olivat kiertäneet useimmilla henkilöillä. Lopuksi kerroimme tarinat koko ryhmälle. Oli hauska kuulla, miten saimme muodostettua tavallisista esineistä tarinoita esimerkiksi kuusta tuoduista matkamuistoista tai avaimista, jotka aina löytyivät tai mummon kuudesta laukeavista juomapulloista.

Seuraavaksi siirryimme varsinaisiin tarinoihin. Aluksi kerroimme sana kerrallaan tarinaa, joka tällä kertaa kertoi seitsemästä susihukasta ja huilusta. Tarinaan tuli ihme kyllä selkeä rakenne ja se myös loppui mel-

kein itsestään monien hullunkuristen vaiheiden jälkeen. Harjoitus vaati pientä heittäytymistä ja itesesensuurin unohtamista. Mikä tahansa sana oli hyvä, eikä ollut mitään oikeita vaihtoehtoja. Jatkoimme seuraavaksi haastavammalla harjoituksella. Kerronnan tueksi saimme valmiiksi tehtyjä muutaman sanan sisältäviä lappuja, joissa luki ensimmäinen lause siitä, miten tarina jatkui.

Loppu piti keksiä itse. Kun tarinaa ei enää itse osannut luontevasti ja tauotta jatkaa, niin seuraava piirissä luki oman lappunsa ja jatkoi kertontaa. Tällä lailla saimme aikaan romanttisen tarinan laavahirviöstä ja bussimatkasta. Lopuksi rauhoituimme kirjoittamaan yksin lyhyitä tarinoita, jotka lopuksi olisi ollut mahdollisuus vielä lukea. Muutama rohkea uskaltautui oman kertomuksen myös esittämään, mutta tärkeintä oli se, että olimme pitäneet hauskaa keskenämme.

Osallistujat pitivät kovasti pajasta. Myös muutamat muut nuortenosastolla samaan aikaan vierailleet poistuivat hymy huulilla. Sanataiteen merkitys nuorten kasvamisen tukemisessa ja oman identiteetin löytämisestä on tärkeä. Sanataideharjoituksilla luotettavassa ympäristössä kasvatetaan itseluottamusta ja ilmaisua. Leikkeihin osallistuminen ja tarinoiden esittäminen vaatii heittäytymistä, mutta myös palkitsee. Kaikkea ei tarvitse ottaa niin vakavasti.

Minä olen, sinä olet – juliste- ja korttipaja

Minä olen -pajoissa yhdistimme sanataidetta askarteluun. Tarkoituksena oli lyhyessä pajassa tehdä kirjaston poistolehdistä kuvia, sanoja tai kirjaimia sommitellen oma juliste tai kortti, joka kuvasi itseä tai kaveria. Jokainen sai tuoda omaa persoonallisuuttaan esiin sanojen ja kuvien lisäksi myös sommittelulla. Joukosta erottuivat nopeasti analyttiset luonteet, joiden sanat olivat suorissa ja tarkoissa riveissä ja toisaalla taiteellisemat tyypit, jotka saattoivat järjestää sanansa vaikkapa spiraaliin.

Näihin pajoihin saimme hyvin osallistujia ilmoittamalla niistä etukäteen kouluille ja muokkaamalla ajankohdat koulujen opetukseen sopiviksi. Pajat ajoittuivat koulujen toiseksi viimeiselle viikolle, jolloin myös opettajilla on tapana keksiä jotain tavallisesta poikkeavaa. Pajat sujuivat

hyvin. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki saivat työn aikaiseksi. Sanataiteen luonteen mukaisesti itse matka oli tärkeämpää kuin lopputulos. Hyvä yhteishenki, hauskuus ja luova yhdessä tekeminen korostuivat.

Olimme myös oppineet aikaisemmista työpajoista sen, että tällä kertaa osallistujat oli suoraan kutsuttu työpajaan. Emme olleet pelkkien satunnaisten osallistujien armoilla. Jatkon kannaltakin nuorten tavoittaminen on helpointa tehdä opettajien kautta. Muita kanavia ovat esim. harrasteryhmät ja nuorisotilat, mutta niiden kautta tavoittaa vain murto-osan koko ikäryhmästä.

Suunnitteilla on vielä syksyksi pari tiivistä *kirjatraileripajaa*, joita emme saaneet opettajien aikatauluista johtuen toteutettua keväällä. Alkusyksyn kiireiden takia voi olla, että nämä pajat toteutamme vasta hankkeen loputtua, kun sopiva aika sekä kouluille että kirjastoille järjestyy. Malli traileripajojen toteutukseen on jo suunniteltu YHTEYS-hankkeen aikana.

Lopuksi

YHTEYS-hankkeen aikana järjestetyistä työpajoista opittiin paljon. Pajojen ajoittaminen luontevaksi osaksi koulujen aikatauluja lisäsi niihin osallistujien määrää samoin kuin markkinointi ja muu yhteistyö opettajien kanssa. Yksinkertaiset ideat toimivat työpajoissa parhaiten, sillä monesti nuorilla oli rajatusti aikaa pajaa varten. Mikäli kirjastossa löytyy innostusta ja aikaa perustehtävien hoitamisen jälkeen, niin erilaisia sanataidepajoja tai muita kiinnostavia tapahtumia voisimme järjestää jatkosakin lisää. Parasta antia pajoissa oli rentoutunut yhdessäolo ja itsensä ilmaisu.

Aiemmin Rovaniemen kirjastossa säännöllisesti toiminutta sanataidekerhoa muistellaan edelleen lämmöllä, mutta nykytilanteessa sen käynnistäminen edellyttäisi yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Todennäköisesti kirjasto ei yksin nykyisellä henkilöstöllä kykene sitä järjestämään. Yksi vaihtoehto olisi saada kytettyä kirjasto ja opettajiksi opiskelevien opinnot entistä enemmän toisiinsa. Jo nyt luokanopettaja opiskelijat käyvät vierailulla kirjastossa, jossa heille esitellään kirjaston palveluita ja vinkataan uusia lasten- ja nuortenkirjoja. Opiskelijat ovat pitäneet myös satunnaisesti satulauantaita. Yhteistyötä voisi kuitenkin syventää. Olisiko yksi mahdollisuus vaikka saada opiskelijat vetämään sanataidepajoja osana opintojaan pienissä ryhmissä? Erikoistumismahdollisuudet voisivat olla vaikka kirjavinkkaus, tiedonhaku ja sanataide. Yhteistyö edellyttää suunnitelmallisuutta ja keskustelua, mutta mahdollista se olisi kyllä.

Lähteet

- Jäppinen, E. 2007. Erilaisia kirjastonkäyttäjiä? Pointti on nuorten oma paikka. Teoksessa R. Alameri-Salama (toim.) Nuortenkirjastotyön käsikirja. Helsinki: BTJ, 21-32.
- Myllyniemi, S. ja Berg, P. 2013. Nuoria Liikkeellä! – Nuorten vapaa-aikatutkimus. Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta ja Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. http://www.liikunta-neuvosto.fi/files/259/Nuoria_liikkeella_Julkaisu_Nettiversio.pdf

Tarinoiden takana suuret merkitykset

Kansalaisopisto, henkireikä elämään

Kansalaisopistossa opiskeleva tai harrastava ei usein ajattele tekevänsä mitään kovin ihmeellistä käydessään kursseilla. Kynnyks osallistua on matala. Voi kokeilla uutta ja rikkoa rajojaan tai harrastaa itselleen läheistä, tuttua ja turvallista. Monet haakeutuvat kursseille siksi, että siitä saa hyvää vastapainoa työlle tai muille arkisille asioille. Eläkeikäiset kertovat, että kursseilla käyminen rytmittää arkea ja voi jopa olla viikon kohokohta.

Jos opiskelijoilta kysyy, mitä kansalaisopistossa opiskeleminen on antanut, vastaus on usein: ”se nyt on vain sellaista mukavaa harrastamista”. Kun sitten lähdetään avaamaan kokemuksia tarkemmin, paljastuu usein pinnan alta paljon suurempia merkityksiä. Ihminen aloittaa varovaisesti tähän tyyliin: ”Olen opiskellut kieliä kansalaisopistossa”. Hetken kuluttua hän saattaa jatkaa: ”Ei minulla ollut muutakaan tekemistä silloin, kun hoidin vauvaa kotona”.

Sitten tarina jatkuu: ”Kielen oppiminen on avannut minulle monenlaisia mahdollisuuksia myös työelämässä. Olen saanut toimia sellaisissa tehtävissä, joihin harvalla riitti kielitaito”. Lopuksi vielä opiskelija mainitsee, kuinka kielten oppiminen ei ole ollut pelkkää kielen oppimista, vaan sen avulla on auennut kokonainen kulttuurimaailma.

Lopulta tarinasta on kuoriutunut monta hyvin syvää ja ihmiselämässä painavaa kerrosta: sosiaaliset kontaktit, mielekäs ajanvietto, uuden oppiminen, työelämässä menestyminen ja kulttuurisen osaamisen vahvistuminen. Enää ei ollakaan aivan pienten asioiden äärellä! Kansalaisopisto voikin olla aikamoinen henkireikä.

Kansalaisopistojen liitto ja YHTEYS-hanke toteuttivat keväällä 2014 kaksi opistolaisyhdistysten tarinatupaa. Toinen pidettiin Helsingin työväenopiston opistolaisyhdistyksen kanssa. Toisessa tarinoiden äärellä kohtasivat kaksi Jyväskylässä toimivaa opistolaisyhdistystä: Jyväskylän

kaupungin työväenopiston opistolaisyhdistys ja Jyväskylän seudun kansalaisopiston Jkl mlk:n opistolaisyhdistys.

Tarinoita on koottu kohta vuoden ajan myös Kansalaisopistojen liiton ylläpitämälle kansalaisopistot.fi-sivustolle. Sivustossa keskeisen aseman ovat saaneet opiskelijoiden ja opettajien kirjoittamat kurssikokemukset. Ihmisten vaatimattomuus on tullut esille sekä pidetyissä tarinatuissa että kurssikertomuksissa. Sama omien kokemusten merkitysten pienentely paljastuu usein myös erilaisissa kansalaisopistoja koskevissa lehtijutuissa.

Myös narratiivista tapaa esitellä kansalaisopistotyön vaikutuksia on usein vähätelty. Yleensä pyritään löytämään numeerisia mittareita, joilla voitaisiin kuvata toiminnan vaikutuksia vakuuttavasti. Niin halutaan varmistaa rahoitus ja päätöksentekijöiden tuki. Toiminnan vaikutuksia on kuitenkin vaikea pukea numeroiksi; siinä menetetään jotain olennaista.

Mikä sitten saisi ihmiset luottamaan enemmän omaan kokemuksiinsa? Luottamaan niihin niin paljon, että uskaltaisi jakaa ne myös muiden kanssa? Tarinatuissa kerrotaan tarinoita luvan kanssa, tarinoita oikein kutkutellaan esille. Varovaisesti alkanut jutustelu saa parhaimmillaan aikaan avoimen kokemusten ja muistojen jakamisen. Tarinatuissa reflektoidaan henkilökohtaista, viivytään kokemuksen äärellä, ammennetaan siitä.

Pidän kokemusten äärelle pysähtymistä erittäin tärkeänä, se on avain myös uuden luomiseen ja oivallusten syntymiseen. Jollei koettua ole aikaa pureskella – tarinoida uusiksi, jakaa ja ihmetellä – ei välttämättä koskaan tulla kehittäneeksi mitään eteenpäin. Kokemus painuu nopeasti seuraavien alle.

Opiskelun hyödyt kasvavat kuin lankakerä

Eurooppalaisessa aikuiskoulutuksen hyötyjä selvittäneessä Benefits of Lifelong Learning eli BeLL-tutkimuksessa (2014) on huomattu, että ihmiset eivät spontaanisti osaa kuvata aikuisopintojen merkitystä syvällisesti. Kysyttäessä he kuitenkin tunnistavat lukuisia vaikutuksia. Tutkimukseen osallistuneista enemmistö koki opiskelun ansiosta opiskelumotivaation, sosiaalisen kanssakäymisen ja hyvinvoinnin sekä tyytyväisyyden lisääntyneen.

Hyödyt kasvavat kuin lankakerä. Kerän sydämen muodostavat yksilölle itselleen syntyvät osallistumisen kokemukset. Langan kiertäessä alkavat vaikutukset ulottua oppijan perheeseen, ystäväpiiriin ja laajempaan sosiaaliseen kontekstiin: luottamus lisääntyy, usko omiin kykyihin vahvistuu ja työntekijänä paranee, hyvinvointia syntyy. Ihmiset havaitsivat, että osaaminen lisääntyy, innostus kasvaa ja sitä myötä myös jaksaa paremmin. Kaikki nämä tekijät edistävät myös työelämässä viihtymistä ja onnistumista. Vaikutukset ulottuvat yksilöstä aina yhteiskunnan tasolle asti. Osallistuminen lisää aktiivisuutta ja on toki myös osoitus siitä.

Moni on valmis muistuttamaan, että kansalaisopistot ovat koulutettujen naisten paikkoja samaan tapaan kuin teatterit ja museot. Hyvinvoivat osaavat ottaa itselleen hyvää, joka lisää heidän hyvinvointiaan entisestään. BeLL-tutkimuksessa havaittiin kuitenkin jotakin hyvin mielenkiintoista: mitä heikompi koulutustausta opiskelijalla on, sitä enemmän aikuisopiskelu tuottaa hyötyjä. Parhaimmillaan opiskelijan opiskelumotivaatio ja usko itseensä lisääntyvät niin paljon, että opiskelu kansalaisopistossa toimii kimmokkeena muihinkin opintoihin.

Monet vähän koulutetut muistavat koulu-aikaa pahalla. He eivät kenties ole koskaan saaneet positiivisia oppimisen kokemuksia. Tällä tavalla vapaan sivistystyön matalan kynnyksen opiskelu voi madaltaa kuilua erilaisen koulutustaustan omaavien ihmisten välillä. Opiskelusta voi saada uuden kipinän. Erityisesti nuorilla vapaatavoitteiset opinnot lisäävät tunteita oman elämän hallinnasta. Monet kuvailevat kansalaisopistoa elämänsä henkireiäksi.

Sivistystoimenjohtajana ja kansalaisopiston rehtorina toiminut Pirkko Mäkelä (2014) törmäsi haastattelututkimuksessaan *henkireikä*-metaforan käyttöön. Haastatteluissa kävi ilmi, että kotiäidit saavat hengähtää kursseilla arkisista askareista. Nuoret saavat mahdollisuuden toteuttaa itseään esimerkiksi kehittämällä pitkäjänteisesti taitojaan liikunnassa, tanssissa ja musiikissa. Mäkelän haastatteluiden mukaan kursseilla opettaminen oli henkireikä myös opettajille, jotka olivat eläkkeellä, työttöminä tai tekivät muita töitä päivisin.

Mistä syntyy kansalaisopiston tarina?

Juhana Torkki (2014) pohtii valtaa ja puheviestintää käsittelevässä kirjassaan, miten yritys voi luoda oman tarinansa ja päättyy siihen, ettei yrityksen tarinaa voi keinotekoisesti luoda. Hänen mukaansa tarinan luovat ne ihmiset, jotka joutuvat yrityksen kanssa tekemisiin. Kun ihmiset kokevat hyvää, se saa heissä aikaan iloa, kiitollisuutta ja halua kertoa kokemuksensa eteenpäin. Hyvää tekevä yritys saa ympärilleen joukon lähettiläitä, jotka kertovat siitä hyvää tarinaa. Yrityksen kannattaa kuunnella asiakkaitaan ja rohkaista henkilöstöään kertomaan kaikesta siitä, mistä ovat ylpeitä ja iloisia. Niin syntyy yrityksen aito tarina.

Myös kansalaisopiston tarina syntyy tarinoista, joita ihmiset toreilla ja turuilla niistä kertovat. Esimerkiksi Kansalaisopistojen liiton syksyllä 2013 käynnistämä verkkoaddressi ja sen kommenttipalsta oli yksi tällainen tarinoiden kerronnan areena. Addressin allekirjoittaneet vaativat kansalaisopistojen tulevaisuuden ja rahoituksen turvaamista ja jättivät verkkoadressiin runsaasti kommentteja työn tärkeydestä. Lukuisat kurssilaisten kommentit ja kertomukset, tokaisut ja kirjoitukset muodostivat pienten tarinoiden palapelin, josta syntyy tarina kansalaisopistoista.

Kansalaisopisto tuo virikkeitä sekä oppimis- ja harrastamismahdollisuuksia elämään.

Opiston olemassaolo mahdollistaa aktiivisen elämäntavan, johon kuuluu uuden oppiminen ja harrastaminen. Monet kertovat, että kurseilla käyminen pitää mielen virkeänä. Eräs oppija kuvaa asiaa näin: *”Erinomainen mahdollisuus saada omalla paikkakunnalla vieraan kielen opetusta ja pitää mieli virkeänä ja aktiivisena.”*

Opiskelu kansalaisopistossa voi olla tärkeää vastapainoa niin työssäkäyvälle kuin työttömälle tai eläkeläisellekin: *”Toiminta on tärkeä varaventiili nyt työttömäksi jääneille esimerkiksi.”* Opiskelu voi liittyä monenlaisiin elämäntilanteisiin ja tarpeisiin. Moni opiskelee omaksi ilokseen mutta myös taitoja, joita ilman ei pärjäisi arjessaan. Esimerkiksi tieto- ja viestintätekniset taidot ovat sellaisia, joihin useat aikuiset tarvitsevat tukea. Eräs kurssilainen kertoo: *”Yritän itse parantaa muun muassa tietokoneen hallintaa, että pärjään opiskelussa. Työvoimatoimistossa ei ole kursistusta tähän.”*

Opiskelu voi olla myös pitkäaikainen unelma, jota on joutunut lykäämään muiden kiireiden takia. Unelma odottaa sopivaa hetkeä toteutukseen ja kun vihdoinkin tilaisuus tarjoutuu, opinnoista tuleekin oikea elämänprojekti. On niitäkin, jotka ovat pitkään haaveilleet taiteen teosta ja löytävät kurssilla lahjakkuutensa ja tekemisen ilon. Monesti lukee lehdistä tarinoita ihmisistä, jotka ovat aloittaneet taiteilijanuransa kansalaisopiston kursseilla.

Eräs kansalaisopistolainen kertoo omien unelmiensa tärkeydestä: *”Nuoruudesta lähtien olen aika-ajoin opiskellut eri aiheita, mm. kieliä. Vuorotyö on ollut jarruttava tekijä, mutta nyt eläkeläisenä on alkanut aivan uusi elämä, nyt voin toteuttaa musiikkiopiskelut, ja vielä odottaa saksankieli osallistumistani. Se antaa niin paljon elämänlaadulle, se että voin toteuttaa suurimman osan haaveista. Istuessani vanhainkodissa keinutolissa, haluan vastata kysymykseen että: ”Kyllä, toteutin kaikki unelmat!”*

Kansalaisopistossa opiskeleminen ja harrastaminen lisäävät sosiaalisuutta.

Kurssit tarjoavat myös maahanmuuttajille luontevan paikan tutustua uuden asuinpaikkansa ihmisiin ja tapoihin: *”Mikä on parempi tapa maahanmuuttajien tutustua paikallisväestöön kuin opiston ryhmä. On lukemattomia ryhmiä, joissa kielitaidollakaan ei ole juuri merkitystä ”hei” ja ”kiitos” riittää pitkälle. Mukaan vain! Viranomaisetkin voisivat patistaa. Ei kaiken tarvitse olla erikseen heille suunniteltua ja kallista, kun valmis toimiva systeemi on olemassa.”*

Usein kuulee ihmisten kertovan kuinka kansalaisopiston kautta uudelle paikkakunnalle kotiutuminen helpottui. Kurssilla ihmisillä on yhteinen kiinnostuksenkohde ja tutustuminen on helppoa: *”Som nyinflyttad i kommunen fick jag snabbt nya bekanta och hade trevligt på kurser i arbis!”*

Sosiaalisuus on varsin monille tärkeä osa opiskelua, mutta etenkin yksinasuvat kertovat usein, kuinka elintärkeä opisto on sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä: *”Kansalaisopisto on minulle sosiaalisen kanssakäymisen paikka ja oppimisen ahjo. Haluan pitää itseni virkeänä, enkä jäädä mökkiin. Yksinasujalle opisto on toinen koti. Siellä on myös perhettä.”*

Kansalaisopistot tekevät tärkeää työtä yhteiskuntamme pahimpien uhkien ehkäisemiseksi, yksi ajankohtaisimmista on syrjäytyminen: *”Kan-*

salaisopistoissa oppii ja virkistyy ja mielestäni se näin ollen myös vähentää syrjäytymistä, sillä toiminta on erittäin sosiaalista.”

Eräs koskettava kertomus kieliopintojen merkityksestä ihmisten välisessä kanssakäymisessä kiteytyy tähän lauseeseen: *”Kielitaito on välttämätön, sillä lapsenlapseni puhuvat vain asuinmaansa kieltä.”*

Kursseille osallistuminen on ennaltaehkäisevää terveydenhoitoa.

Ihmiset ovat huomanneet, että kansalaisopiston tarjoama yhteisöllisyys ja sosiaaliset kontaktit voivat vaikuttaa terveyteen ja erityisesti mielenterveyteen. Seuraava sitaatti puhuu puolestaan:

”Jos kansalaisopistoja ei ois, kuinka moni muuta mielenvirkeyttä keksiä vois, silloin liian moni sosiaalisesta elämästä ois pois ja mielenterveysongelmilta ei välttyä vois, oi voi! Siis Kansalaisopistojen pakko toimia ois!” Toinen muistuttaa, kuinka iloiseksi toisten tapaaminen tekee: *”Man blir på gott humör att träffa andra människor. Behovet av hälsotjänster (bl.a. depression pga ensamhet) minskar.”*

Pienillä paikkakunnilla huolta herättää vaihtoehtoisten harrastusten puute, mikäli kansalaisopistoa ei olisikaan: *”Ennalta tehtävä työ kunnon ja mielenterveyden parissa on halvinta kuntien kukkarolle. Jos paikkakunnalta katoaa harrastusmahdollisuudet, niin kaljakuppilaanko kaikki menevät?”* Kansalaisopisto on halpa tapa pitää ihmiset elämässä aktiivisina.

Vaikutukset ulottuvat mieleen ja totta kai myös kehoon. Kansalaisopistoissa voi harrastaa tanssia, jumppaa, kuntoliikuntaa, retkeilyä ja niin edelleen. Liikuntakurssille osallistunut kertoo ajatuksistaan: *”Kansalaisopistojen kursseista moni on ennaltaehkäisevää terveydenhoitoa. Välillä tuloksen huomaa hetikin itsessään, kun liikunta parantaa orastavan selkätai niskavaivan”.*

Kansalaisopisto on matalan kynnyksen oppilaitos, joka tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden olla osallinen. On monia ihmisiä, jotka ovat vaarassa jäädä opiskelumahdollisuuksien marginaaliin ilman kaikille avointa kansalaisopistoa: *”Nuoret jotka ovat eläkkeellä, sairauslomalla/ määräaikaikaisella kuntoutustuella heillä ei ole mahdollisuutta mennä minnekään muualle opiskelemaan. Vanhukset jotka ovat eläkkeellä he pysyvät virkeinä, kun saavat opiskella uusia kieliä tai käydä muilla harrastekursseilla.”*

Kansalaisopisto voi antaa ihmisen elämään syvää merkitystä ja sisältöä: *”Käyn maalausryhmässä ja entisöintiryhmässä. Olen eläkkeellä, aluksi*

masennuksen takia, nyt vanhuuseläkkeellä. Nämä tapahtumat [kurssilla käyminen] ovat henkisesti hyvinvoinnille erittäin tarpeellisia. Tapaan muita ihmisiä (asun yksin), opin uusia taitoja, olen innostunut näistä välipäivinäkin. Antavat elämälle sisällön. Käsillä tekeminen ja luominen pitävät minut elämässä kiinni. Väitän etten enää tarvitse niin tiivistä terapiaa kuin aikaisemmin. Tunnen että aivotointanikin virkistyy - ehkäisekö tai siirtääkö dementiaakin, tunnen niin kuitenkin?”

Kansalaisopistojen olemassaolo lisää tasa-arvoa.

Kansalaisopistot lisäävät kansalaisten välistä tasa-arvoa ja tasoittavat osallistumismahdollisuuksia. Moni kommentista puhuu juuri vähävaraisten puolesta: *”Nykyiset maksut ovat aika kohtuulliset ja mahdollistavat harrastamaan kaikkein vähävaraisimmatkin.”* *”Köyhille mahdollista opiskella ja kehittää itseään.”* Mikäli tällaista yhteiskunnan tukemaa harrastamismahdollisuutta ei olisi, moni putoaisi kelkasta kokonaan: *”Osalle ihmisistä on taloudenkin kannalta tärkeä, kansalaisopistot lisäävät mahdollisuuksia tasapuoliseen harrastustoimintaan niillekin, joille kaupallisemmat vaihtoehdot ovat liian kalliita.”*

Kansalaisopistot edistävät alueellista tasa-arvoa. Ilman kansalaisopistoa etenkin pienillä paikkakunnilla ei välttämättä ole mitään muuta paikkaa, jossa harrastaa ja opiskella. Kansalaisopistojen siipien suojissa toimii jos jonkinlaista toimintaa aina näytelmäpiireistä kuoroihin saakka. *”Etenkin pienillä paikkakunnilla monet kuorot toimivat kansalaisopistojen kursseina. Ilman opiston tukea kuorotoiminta loppuu nopeasti. Harrastustoimintaa ei muutenkaan ole liikaa pienillä maalaiskylillä.”*

Maankattava oppilaitosten verkosto on taannut sen, että jokaisessa pienemmässäkin kylässä on ollut mahdollisuus kehittää itseään. *”Kansalaisopistojen harrastuskurssit ovat aivan välttämättömiä varsinkin maaseudulla ja varttuneelle väestölle. Ei aina voi lähteä kauas”,* muistuttaa Maalaistyttö 74 vuotta.

Tarinat koskettavat - miksi niiden painoarvoa vähätellään?

Kirjoitukseni alussa pohdin, miksi narratiivista tapaa esitellä kansalaisopistotyön vaikutuksia vähätellään. Miksi toiminnan vaikutuksia yrittään väkisin kuvata numeerisilla mittareilla, vaikka niiden kautta menetetään monesti jotain olennaista? Miten äskeisen palapelin kuvan olisi voinut muuttaa numeeriseksi mittariksi tai tilastoksi? Samasta asiasta kai puhui myös Kansalaisopistojen liiton Tammiseminaarissa 2014 puheenvuoron pitänyt ruotsalaisprofessori Bernt Gustavsson (2014) sanoessaan, että olisi tärkeää tehdä näkyväksi nimenomaan vapaan sivistystyön aidot hyödyt, eikä vain sen teknologiset-taloudellisia hyötyjä.

Gustavsson on ollut mukana tutkimuksessa, jossa kartoitettiin vapaan sivistystyön yhteiskunnallisia hyötyjä. Hän puhui teknologiset-taloudellisen systeemin ylivallasta, joka tällä hetkellä maailmaa hallitsee. Se johtaa siihen, että myös vapaa sivistystyö yrittää epätoivoisesti osoittaa toiminnan hyödyt teknologiset-taloudellisen maailman viitekehukseen sopivaksi, kun todellisuudessa vapaa sivistystyö ei puhu sen kanssa lainkaan samaa kieltä.

Tilanteessa on yhtymäkohtia metaforien ja rinnastuksien käytön valtaan, jota olen monesti pohtinut. Esimerkiksi liike-elämän sanastoa vyyrytetään opetuslalle, jossa kuitenkin vallitsee aivan eri lainalaisuudet. Opettajista tehdään palveluntuottajia, opiskelijoista asiakkaita ja niin edelleen. Seuraukset voivat olla hurjia, koko opintojen dynamiikka voi häiriintyä ja kansalaisopiston ydintehtävä hämärtyä. Syntyy suuri epävarmuus siitä, mitä pitäisi tehdä, mihin pitäisi keskittyä ja kenen toiveisiin vastata.

Mikä sitten on syy siihen, että narratiivista lähestymistapaa väheksytään? Miksi sanallisia perusteluja pidetään vähemmän tärkeinä ja relevantteina päätöksenteossa? Yksi vastaus voi liittyä siihen, että tarinoiden valtaa pelätään. Tarinoilla on aina pyrittävä vaikuttamaan. Suurmiehet ovat harjoittaneet tarinan kerronnan taitojaan, joiden avulla he ovat vakuuttaneet ihmiset milloin mistäkin - eivätkä aina niin hyvistä asioista. Ovatko tarinat liian pelottavia?

Kenties koetaan, että tarinoiden voimaa on liian vaikeaa vastustaa. Onko syy vähättelyyn se, että omakohtaisten kokemusten ja tarinoiden kautta kerrottuja vaikutuksia pyritään torjumaan, koska tarinaa voidaan

käyttää myös manipulatiivisesti? Siksikö niitä myös pelätään eikä tarinoiden autenttisuuteen uskota? Onhan sentään totta, että liikkeellä on myös sellaisia tarinoita, joiden tarkoitusperät jäävät hämäräksi. On myös totta, että menestynyt tarina ei ole koskaan täydellinen kuvaus olemassa olevasta tilanteesta. Se on valintaa ja merkityksenantoa.

Miten sitten saataisiin vapaan sivistystyön aitoja hyötyjä kuvaavat tarinat ja kokemukset näkyviksi? Juhana Torkki (2014) kirjoittaa, että menestyäkseen on tarinassa oltava merkitystä ja tunnetta. Tarina muodostuu kaikesta siitä, mikä jonkin asian yhteydessä tuntuu merkityksellistä ja eteenpäin kertomisen arvoiselta. Montako tarinaa kansalaisopiston elvyttävästä ja virkistävästä voimasta tarvitaan, että vakuutut? Joskus riittää yksi, joskus ei tuhatkaan riitä. Opiskelijoiden kertomaa aitoa kansalaisopistotarinaa kuulee monesta suusta, kunhan vain pysähtyy kuuntelemaan.

Lähteet

- Benefits of Lifelong Learning in Europe: Main Results of the BeLL-Project. Research Report 2014. www.bell-project.eu. (Luettu 15.8.2014).
- Gustavsson, B. 2014. Suullinen esitys Kansalaisopistojen liiton Tammiseminaarissa 31.1.2014: Mitä yhteiskunnallista hyötyä vapaasta sivistystyöstä on? Tuoretta tietoa ruotsalaistutkimuksesta ja kirjasta Nyttan med folklig bildning.
- Mäkelä, P. 2012. Kansalaisopistosta on moneksi. Teoksessa M. Kivekäs, A-L. Eeronheimo, H. Kangastie, O. Kokkonen & K. Kunnari (toim.) Nuotiotulilla - keskustelua Lapin aikuiskoulutuksesta. Rovniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C nro 34, 50–55.
- <https://arkki.ramk.fi/RAMK/julkaisutoiminta/Julkaisut/Nuotiotulilla-Keskustelua%20Lapin%20aikuiskoulutuksesta.pdf>. (Laettu 15.8.2014).
- Torkki, J. 2014. Tarinan valta. Helsinki: Otava.

Paineiden purkua ja oppimista

Mies kansalaisopistossa

Miesten suhdetta elinikäiseen oppimiseen ja aikuisopiskeluun on käsitelty viime vuosina monissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Anna Saravo (2006) havaitsi kansalaisopistossa opiskelevien naisten ja miesten opiskelumotivaatioissa eroja. Kai Kiviranta (1998) pyrki löytämään syytä sille, miksi miehet osallistuvat kansalaisopisto-opintoihin selvästi naisia vähemmän. Hän halusi myös selvittää sitä, millaiset kurssit saisivat miehet innostumaan opiskelusta. Anu Antinojan (2011) mukaan kansalaisopistot ovat myös itse vahvistaneet naisvaltaista mielikuvaa, kun ne ovat kurssiesitteidensä pääkirjoituksissa nostaneet esiin yksittäisistä kursseista esimerkiksi pitsinnypläyksen tai kierrätysompelun.

Antinoja pohtii tutkimuksensa yhdessä alaluvussa tarkemmin sitä, miten pitsinnypläysmielikuvat vaikuttavat kansalaisopistojen imagoon. Miehet pitävät koko pitsinnypläys-sanaa jotenkin alentavana, mutta toisaalta sekä miehet että naiset ovat sitä mieltä, että nypläyksen kaltaisten perinnetaitojen vaaliminen on osa kansalaisopistojen ydintehtävää. Niin ollen nypläyskursseista ei missään tapauksessa saa luopua imagollisista syistä. Markkinoinnin keinoin on kuitenkin varmistettava se, ettei kansalaisopistoista enää nykypäivänä synny kuvaa pelkkinä eläkeläisrouvien pitsinnypläyskerhoina. (Antinoja 2011, 61–65.)

Vertauskohdan kansalaisopistossa opiskelulle tarjoaa Mikko Mattilan (2007) kirjoittama *Miehiä kesäyliopistoon* -hankkeen loppuraportti. Raportin mukaan kesäyliopistojen opiskelijoista suuri enemmistö on naisia ennen kaikkea siksi, että niiden opetustarjonta painottuu vahvasti naisvaltaisille sosiaali- ja terveys- sekä opetus- ja kasvatusaloille. Kesäyliopistojen tulisikin laajentaa opetustarjontaansa esimerkiksi oikeustieteeseen, markkinointiin, johtamiseen ja taloustieteeseen, jos ne haluavat saada lisää miesopiskelijoita.

Raportti kiinnittää huomiota myös siihen, että miehet pitävät kesäyliopistojen markkinointia ja tiedotusta riittämättömänä ja huomaamattomana. Miehet kaipaavat kesäyliopistojen esitteisiin lisää erityyppistä visuaalisuutta ja kuvia. Lisäksi kesäyliopistot voisivat hyödyntää niin kutsuttua tarinamarkkinointia eli lisätä kotisivuilleen miesopiskelijoiden omia kertomuksia opiskelusta. Varsinkin markkinoinnin osalta raportissa esitellyt toimenpiteet ovat yleistettävissä koko vapaan sivistystyön kentälle, myös kansalaisopistoihin. (Mattila 2007, 54–60.)

Seuraavassa käsittelen miesten suhdetta kansalaisopistoon. Artikkelini perustuu keskusteluihin, jotka kävimme talvella 2013–2014 Ahjolan kansalaisopiston järjestämissä miesten foorumeissa Tampereella. Millaisia ehdotuksia tilaisuuksiin osallistuneilla miehillä oli kansalaisopiston kehittämiseksi? Entä millainen tunnelma foorumeissa vallitsi? Lopuksi nostan esille foorumien käytännön seuraukset, kuten tähän mennessä toteutuneet lisäykset Ahjolan kurssitarjontaan ja miesteeman jatkokehittelyn.

Miesten foorumit

Ensimmäiset keskustelut Ahjolan kansalaisopiston YHTEYS-foorumeista käytiin alkukesästä 2013. Sain tuolloin tehtäväkseni toimia foorumien vetäjänä. Olen työskennellyt Ahjolan kansalaisopistossa kohta yhdeksän vuotta muun muassa vahtimestarina ja erilaisissa toimistotöissä, joten uskoisin itselläni olevan jo suhteellisen laaja-alainen näkemys opistomme nykytilanteesta ja tulevaisuuden haasteista. Aluksi pohdimme yhdessä opiston henkilökunnan kanssa tulevien foorumien teemaa ja toteutustapaa. Keskustelujen pohjalta teemaksi tarkentui ”Mies ja vapaa-aika”, joka on todella laaja kokonaisuus. Rajatumpana kysymyksenä meitä kiinnosti miesten suhde kansalaisopistoon. Onhan kansalaisopistojen opiskelijakunta kaikkiaan erittäin naisvaltainen.

Ahjolassa miesten osuus opiskelijoista oli vuonna 2013 vain 24,8 %, mutta jos mukaan lasketaan vain työikäiset opiskelijat, jäi miesten osuus selvästi alle 20 prosentin. Mitkä syyt vaikuttavat epätasaisen sukupuolijakauman taustalla? Entä miten kansalaisopiston tulisi muuttua, jotta siitä tulisi nykyistä houkuttelevampi harrastamisen ja yhdessä tekemisen

paikka myös miehille? Foorumien käytännön valmistelut alkoivat toden teolla kesälomien jälkeen. ”Mies ja vapaa-aika” teeman käsittely oli mielestämme hedelmällistä jakaa kolmeen osaan.

Ensimmäiseksi päätettiin järjestää *aloitusfoorumi*, jonka pääasiallinen tehtävä oli eräänlaisen ydinverkoston luominen teeman ympärille. Aloitustilaisuuden osallistujat olivat avainhenkilöitä, jotka levittivät tietoa tulevasta toiminnasta omilla työpaikoillaan ja muissa yhteisöissään. Heillä oli tärkeä rooli joulukuussa toteutetun ”Mies ja vapaa-aika” *internet-kyselyn* jakelussa sekä tammikuussa järjestetyn varsinaisen foorumin markkinoinnissa. Verkostojen luonnin ohella aloitusfoorumissa pohdittiin kuitenkin jo varsin syvällisesti myös itse teemaa, miesten ja kansalaisopiston välistä suhdetta.

Foorumien ja internet-kyselyn tärkeimpänä tavoitteena oli saada miesten oma ääni kuuluviin kansalaisopistokentällä. Kysyimme miehiltä itseltään, mitä he haluavat opistossa opiskella ja miten opetuksen järjestää. Rohkaisimme heitä mukaan aktiiviseen kansalaisuuteen, muokkaamaan kansalaisopistosta heidän itsensä näköinen oppimisympäristö. Nykyisinhän opistoissa vallitsee pitkälti tilanne, jossa korkeakoulutetut naiset suunnittelevat kursseja korkeakoulutetuille naisille.

Ei ole ollenkaan ihme, että miehiä eivät kurssit kiinnosta. Sukupuolten sisällä on toki paljon yksilöiden välisiä eroja, mutta väittäisin, että sukupuolierolla on nykypäivänäkin merkitystä. Useimmat miehet ovat kiinnostuneita erityyppisistä asioista kuin useimmat naiset. Miehet haluavat myös opiskella eri tavalla kuin naiset. Nämä erot on otettava vakavasti, jos haluamme pitää miehet mukana elinikäisen oppimisen tiellä.

Miesten välinen yhteisöllisyys hyvinvoinnin vahvistajana

”Mies ja vapaa-aika” aloitusfoorumi järjestettiin marraskuussa 2013 Rientolan Settlementin tiloissa Tampereen Lielahdessa. Tilaisuuteen kutsuttiin kuusi eri aloilla työskentelevää eri-ikäistä miestä. Osallistujien heterogeenisyydellä pyrittiin varmistamaan se, että keskustelussa esitettävät näkemykset olisivat mahdollisimman monipuolisia. Ikäjakauma olikin varsin kattava, sillä osallistujat olivat syntyneet viidellä eri vuosikymmenellä. Edustettuna olivat myös monenlaiset ammatit opettajasta teollisuuden toimihenkilöön.

Foorumiin osallistui yksi Ahjolan kansalaisopiston tuntiopettaja ja lisäksi kaksi osallistujaa opiskeli lukuvuonna 2013–2014 opistomme kursseilla. Miestyön asiantuntemusta foorumissa edusti Jukka Tukia Miesten Kansalaistalo Mattilasta. Tamperelaisen Settlementti Naapurin hallinnoima Mattila pyrkii olemaan avoin kohtaamispaikka kaikenlaisille miehille iästä, elämäntilanteesta, kulttuuritaustasta yms. riippumatta.

Joulukuun alussa lähetin aloitusfoorumin osallistujille internet-kyselyn, johon vastaaminen tapahtui sähköisellä lomakkeella. Foorumissa mukana olleet välittivät kyselylomaketta eteenpäin omissa verkostoissaan. Kyselylomake toimitettiin sähköpostitse myös lukuisille tamperelaisille yhdistyksille ja urheiluseuroille. Kyselyssä pyrittiin kartoittamaan sitä, miten miehiä olisi mahdollista aktivoida nykyistä runsaammin joukoin mukaan kansalaisopiston kursseille. Millaisia toiveita miehillä on kurssien sisällön, keston tai toteuttamistavan suhteen? Entä mikä ylipäättään motivoi miehiä osallistumaan kursseille? Miehet saivat myös halutessaan esittää omia kurssi-ideoitaan, mikä tuntui innostavan monia vastaajia.

Pettymyksekseni kyselyyn vastasi määräaikaan, tammikuun puoliväliin, mennessä vain 19 miestä. Tämä oli mielestäni vähän suhteutettuna

siihen, että kyselylomake toimitettiin useammalle sadalle miehelle. Ehkä kysely koettiin heti kättelyssä liian vaativaksi, koska se koostui pelkästään avoimista kysymyksistä. Miehet saattoivat ajatella, että vastaaminen veisi liikaa aikaa kiireisen arjen keskellä. Ahjolan kannalta avoimet kysymykset olivat kuitenkin ainoa järkevä vaihtoehto, sillä jos olisimme käyttäneet valmiita vastausvaihtoehtoja, monet hienot ideat olisivat jääneet pimentoon.

Vastaajamäärää saattoi pienentää myös kyselyn toteuttamistapa. Yksi iäkkäämpi vastaaja nimittäin otti esille sen, että kyselyyn pitäisi voida vastata internet-lomakkeen ohella paperisella lomakkeella. Paperilomakkeita vastauslaatikkoineen voisi hänen mukaansa laittaa näkyvästi esille julkisille paikoille, kuten kirjastoihin ja kauppakeskuksiin. Osa potentiaalisista vastaajista saattaa siis kokea sähköisen vastauslomakkeen hankalaksi, mikä on syytä ottaa huomioon jatkossa, kun suunnitellaan vastaavanlaisia kyselyjä.

Myös tammikuussa järjestämämme ”Mies ja vapaa-aika” foorumin osallistujamäärä oli itselleni pieni pettymys. Saukkolan Setlementin tiloissa järjestettyyn tilaisuuteen osallistui lisäksi kahdeksan miestä. Mukana olleiden mielestä ongelmana saattoi olla se, että tapahtumaa markkinoitiin nimenomaan keskustelutilaisuutena. Keskustelu ei yleensäkään houkuttele miehiä mukaan, vaan ohjelmassa pitäisi olla jonkinlaista yhteistä toimintaa. Esimerkkeinä nostettiin esiin kaikenkattava nikkarointi sekä urheilun puolelta joukkuepelit. Tällaisten aktiviteettien järjestäminen ei kuitenkaan ollut mahdollista Saukkolassa lähinnä tilaongelmista johtuen. Ehkä kuitenkin leikkimielisen tietovisan tai lautapeliin sisällyttäminen ohjelmaan olisi voinut toimia houkuttimena ja pienenä kevennyksenä.

Saukkolan miesfoorumin aluksi esittelin lyhyesti YHTEYS-hanketta, jonka jälkeen oli asiantuntijapuheenvuorojen aika. Aluksi Miessakit ry:n edustajana paikalla ollut Pekka Huttunen esitteli yhdistyksen toimintaa. Yhdistys pyrkii korostamaan isyyden merkitystä ja tukemaan käynnissä olevaa sukupuoliroolien muutosta. Isän merkitys lapsen kehityksen kannalta on tunnustettava aivan yhtä tärkeäksi kuin äidin. Huttunen kertoi yhdistyksen organisoimista eroryhmistä, joiden kautta tuetaan avioeron kokeneita pariskuntia uuden elämän alkuun. Ryhmien erotilanteissa tarjoama henkinen tuki on tärkeää erityisesti miehille, jotka jäävät helposti

hautomaan ongelmia yksin, eivätkä puhu niistä kenellekään. Eroryhmien lisäksi Miessakit ry tarjoaa erityyppisiä tukipalveluja isille.

Toisena alustajana tilaisuudessa oli jo aiemmin Rientolassa mukana ollut Jukka Tukia Miesten Kansalaistalo Mattilasta. Hän puhui settlementiarvoista, jotka vaikuttavat Mattilan sekä tietenkin myös Ahjolan toiminnan taustalla. Settlementtien toimintaa ohjaa vahva tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden korostaminen. Kaikki ihmiset nähdään yhdenvertaisina riippumatta heidän ihonväristään, koulutustaustastaan, terveydentilastaan, poliittisista näkemyksistään ja niin edelleen.

Tukia kertoi Mattilassa järjestetyistä miesten teemailloista, joissa miehillä on ollut keskustelun kautta mahdollisuus purkaa miehisyteen liittyviä osin myyttisiä käsityksiä. Esimerkkinä nousi esille ”Panomies-ilta”, jossa oli pohdittu monista näkökulmista miesten omaksumaa ”seksisaa-vutuksilla” rehentelyn kulttuuria. Aiheesta oli syntynyt Tukian mukaan erittäin avoin keskustelu, jossa miehet olivat puhuneet muun muassa seksuaalisuuteen liittyvistä ongelmistaan. Tällainen avoimuus olisi tuskin ollut mahdollista, jos paikalla olisi ollut naisia.

Miehet keskustelelevat ja opiskelevat – kuin miehet

Alustuksissa käsitellyt aiheet vaikuttivat ehkä osittain siihen, että Saukkolan foorumissa keskusteluista tuli hyvinkin syvällisiä. Osallistujat analysoivat omaa tunne-elämäänsä, pelkojaan, ilojaan ja surujaan todella avoimesti. Tällainen miesten keskinäinen avoimuus oli itselleni uusi, hieno kokemus. Monet keskustelijat olivat huolissaan suomalaisen miehen henkisestä hyvinvoinnista. Miehet eivät puhu jaksamisestaan ja ongelmistaan ainakaan oman perheen ulkopuolella. Työkiireet puolestaan rajoittavat perheiden yhteistä aikaa, jolloin paineet ja ahdistavat ajatukset voivat jäädä muhimaan miesten päin sisälle.

Pahimmillaan epätoivo voi purkautua väkivaltana, kuten olemme viime vuosina nähneet liian monta kertaa. Kansalaisopiston kurssit ovat parhaimmillaan miehille yksi tärkeä paineidenpurkukanava. Kun miehet kokoontuvat yhteen esimerkiksi opiston puutyökurssille, he nikkaroinnin lomassa myös avautuvat helpommin. Miesten keskinäiset kokoontumiset ovat ylipäätään äärimmäisen tärkeitä. Tämän huomasin jo foorumin

osallistujien käytöksestä. Mieltäni lämmitti suuresti se, kun monet tilaisuudessa mukana olleet sanoivat jotenkin voimaantuneensa keskusteluitamme.

Foorumien keskusteluissa ja internet-kyselyn vastauksissa korostui juuri kansalaisopiston rooli miesten henkisen hyvinvoinnin edistäjänä. Miehillä on erityisen tärkeää sosiaalinen kohtaaminen, johon opiston kurssit tarjoavat mahdollisuuden. Kursseilla tapaa uusia ihmisiä, joiden kanssa voi jutella rennossa ilmapiirissä. Oppimistulokset eivät ole miehille olennaisia, vaan mahdollinen oppiminen tapahtuu ikään kuin vahingossa, hauskan yhdessäolon sivutuotteena.

Opiston kursseille kaivattiin nykyistä enemmän rentoa harrastajamaisuutta. Miehet olivat huolissaan esimerkiksi siitä, että erilaiset musiikkiyhtyeet ovat muuttuneet kansalaisopistoissakin varsin ammattimaisiksi. Heikompien soittajien ei näin ollen ole mahdollista tulla mukaan. Liikunnan puolella opistojen kurssiohjelmiin toivottiin lisää palloilulajeja. Kansalaisopistojen kursseilla pelaamaan pääsevät myös sellaiset miehet, jotka eivät halua pelata ”tosissaan” urheiluseuroissa.

Miehet kokivat viihtyvänsä huonosti koulujen luokkahuoneissa, joissa valtaosa esimerkiksi kansalaisopistojen kielikursseista järjestetään. Koululuokka tuo miesten mieliin vanhat traumat koulujen kielentunneilta. Ympäristö yhdistettynä koulumaiseen opetustyyliin voi saada jännityksen nousemaan sellaisiin mittoihin, ettei oppimisesta tule mitään. Kielellises-

ti lahjakkailla naisilla ei tämänkaltaisia traumoja yleensä ole. Niinpä he ”valtaavat” sankoin joukoin opistojen kielikurssit. Alemmuuden tunnetta kokevat miehet eivät kehtaa mennä opiskelemaan ”kielineroina” pitämiensä naisten joukkoon.

Ratkaisuna ongelmaan miehet ehdottivat kielikurssien siirtämistä luokkahuoneista johonkin rennompaan paikkaan, kuten ravintolaan. Eri asia sitten on, miten tämä onnistuisi käytännössä. Pelkästään miehille suunnatut kielikurssit saivat myös kannatusta. Ne ovat myös helposti toteutettavissa, jos vain tahtoa ja uudistushalua löytyy. Foorumeista ja internet-kyselystä välittyi viesti, että kansalaisopistojen imago on edelleen varsin naisvoittoinen.

Foorumien osallistajat ja kyselyn vastaajat tarjosivat mielikuvien muuttamiseen varsin yksinkertaista lääkettä. Opistojen kurssiesitteisiin ja internet-sivuille tulisi saada lisää kuvia miehistä kurseilla. Lisäksi kurssikuvausten tekstejä voisi muokata sellaisiksi, että ne vetoaisivat entistä selvemmin juuri miehiin. (vrt. Mattila 2007, 59.) Tämä saattaa tosin olla hankalaa, ellei opistojen esitteitä laatimassa ole jatkossa nykyistä enemmän miehiä.

Miesten ideat käyttöön – kurssisuunnitelmia ja markkinointia

Foorumien järjestelyjen kautta Ahjolan kansalaisopiston ja tamperelaisien miestyön toimijoiden yhteistyö on merkittävästi tiivistynyt. Miesten Kansalaistalo Mattila ja Miessakit ry ovat olleet korvaamattomana apuna järjestelyn eri vaiheissa, suunnittelusta tulosten arviointiin. Yhteistyötä on tarkoitus jatkaa tulevaksi syksyksi suunniteltujen ”retkifoorumeiden” toteuttamisessa. Tarkoitus on koota miehiä metsäretkille, joiden yhteydessä keskustellaan leirinuo tiolla vapaa-ajanvietosta, kansalaisopistosta ja varmasti myös elämästä yleensä.

Retket toteutetaan Tampereen seudulla lokakuussa. Syyskuussa on puolestaan suunnitteilla neljän illan nuotioretkikiertue Lappiin, jonka järjestelyissä ovat YHTEYS-hankkeen ja Ahjolan kansalaisopiston lisäksi mukana Posion ja Rovaniemen kansalaisopistot. Idea retkien järjestämiseen syntyi marras- ja tammikuun miesfoorumeissa. Osallistajat olivat

yhtä mieltä siitä, että sauna ja leirinuotio ovat sellaisia paikkoja, joissa suomalainen mies todenteolla avautuu.

Miksi emme siis parantaisi osaltamme miesten henkistä hyvinvointia ja veisi toimintaamme metsään ja saunaan? Ahjolassa olemme myös alustavasti suunnitelleet, että esimerkiksi joihinkin miesten liikuntakursseihin voisi yhdistää saunomista ja keskustelua. Miesten ehdotusten ja toiveiden pohjalta olemme tehneet syksyksi 2014 muutamia lisäyksiä Ahjolan kurssiohjelmaan. Syksyllä aloittavat miehille suunnatut intiaani- ja lännenelokuva- sekä salibandykurssit.

Merkittävä uudistus on myös se, että kaikki miehille suunnatut kurssit tulevat jatkossa olemaan kurssiesitteessämme saman otsikon alla. Näin ne osuvat helposti lukijan silmiin. Vaikuttaakin siltä, että foorumitoiminnan myötä opistomme koko henkilökunta on huomioinut miesnäkökulman työssään entistä voimakkaammin. Tietoa miesfoorumien tuloksista on levitetty aktiivisesti kaupungin vapaa-aika- ja kulttuuritoimelle, seurakunnille, yhdistyksille ja urheiluseuroille.

Suurimmat haasteet foorumien järjestelyissä liittyvät markkinointiin. Miten saamme tilaisuuksiin lisää miehiä paikalle? Foorumi-sana saattaa jo karkottaa osan miehistä. Se saa ehkä tilaisuuden kuulostamaan liian viralliselta ja hienolta. Mainoksissa ja muissa tiedotteissa ei kannata liikaa korostaa kansalaisopistotoiminnan kehittämistä. Miehiä houkuttaa varmasti enemmän vapaamuotoinen jutustelu ja erilaiset pelit. Myöskään tarjoilun merkitystä ei kannata väheksyä. Itse asian voi sitten ottaa tilaisuudessa esille ikään kuin ”kautta rantain”, kunhan ensin on saanut miehet houkuteltua paikalle.

Talvella toteutetut miesfoorumit olivat suhteellisen vähäisestä osallistujamäärästään huolimatta todella antoisia. Ahjola sai paljon taustatietoa toimintansa kehittämiseen ja osallistujat vaihtelua arjen keskelle. Aikaansaannoksisstamme on varmasti myös yleisempää hyötyä sekä kansalaisopistoille että muille miestyön parissa toimiville järjestöille. Tässä suhteessa toiminta on tuntunut erittäin mielekkäältä. On ollut hienoa kuulla, että käymämme keskustelut ovat parantaneet myös osallistujien henkistä hyvinvointia. Miesten keskinäiselle kohtaamiselle on epäilemättä suuri tarve.

Lähteet

- Antinoja, A. 2011. Kansalaisopistot mielikuvien markkinoilla. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö: Tampereen yliopisto.
- Kiviranta, K. 1998. Mies ja kansalaisopisto. Tutkimus Kauniaisten kansalaisopiston miesprojektista. Lisensiaatintutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta: Tampereen yliopisto.
- Mattila, M. 2007. Miehiä kesäyliopistoon: Suomen kesäyliopistot ry.
- Saravo, A. 2006. ”Aina tää kotona makaamisen voittaa”. Miesopiskelijoiden käsityksiä ammatillisesta aikuisopiskelusta ja sen aloittamisesta. Pro gradu – tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta: Tampereen yliopisto.

Kuuluuks sinne taakse?

Kansalaisopistot reuna-alueiden puolustajina

*Euroopan syrjäkylät ovat jo tyhjentyneet
ja kirkkojen alttareilla hylätyt Jeesukset
näkee seurakuntien menneen
näkee maailmansa kadonneen
ja kauas ohitsensa
Euroopan edistyneen. Vain vanhukset ovat jääneet
pihapoluille astelemaan.
Kohta vanhoihin hautuumaihin
heistä viimeiset siunataan.
Silloin on enää korpi
ja muistot himmenevät,
pihoilla nokkoset kukkii
ja pellot metsittyvät.*
(Säv. Kaj Chydenius, san. Lauri Sipari)

Ikä rakenteen alueellinen vaihtelu on helposti nähtävillä maaseutukuntien ja kaupunkien välillä. Nuoret ja työikäiset jatkavat muuttamistaan pieniltä paikkakunnilta ja syrjäisemmiltä alueilta keskuksiin, kun taas vanhemmat asukkaat jäävät useammin näille paikkakunnille. Väestön, työpaikkojen, opiskelupaikkojen ja elinkeinoelämän keskittymiskehitys voimistaa ikärakenteen alueellisia kehityseroja ja vaikeuttaa erityisen nopeasti ikääntyvien paikkakuntien mahdollisuuksia vastata kehitykseen. Tuloksena on, että Suomen asuttu pinta-ala on pienentynyt samaan aikaan kun väestön kokonaismäärä on kasvanut.

Jotakin fataalia on siinä, että työttömyys ja työelämän rakennemuutos haastavat samoja paikkakuntia¹, joiden väestö on keskimääräistä

1 Turun ruotsinkielisen teatterin kabareessa maalailtiin Kalle Holmbergin laulamaa autioituvaa kotiseutumaisemaa vuonna 1973. Tästä maalauksesta on tullut tuttu taustakuva monissa nykyisissä yhteiskunnallisissa keskusteluissa. Maaseutukuntien rakennemuutoksella on selvä suuntansa.

iäkkäämpää. Toisaalta on tärkeää muistaa, ettei sana ikääntyminen ole synonyymi rappeutumiselle yksilön elämässä, aluekehityksessä eikä valtakunnan tasolla. Vaikka jonkin paikkakunnan tilastojen käyrät notkuisivat pahaenteisesti, se ei tarkoita, ettei elämä siellä voisi olla hyvää ja hoito laadukasta. Onkin tärkeää tarkastella ikärakennemuutosta ja ikääntymistä elämänkulun ja elämänkaaren näkökulmasta niin yhteiskunnan kuin yksilön tasolla.

Sosiaalimenoista noin kolmasosa koostui vuonna 2010 eläkkeistä ja vanhuuteen liittyvistä palveluista, ja niiden osuus on myös kasvanut eniten viime vuosikymmeninä. Terveysmenojen kohdalla eniten ovat kasvaneet erikoissairaanhoidon ja lääkkeiden kustannukset. Vanhusten laitoshoidon kustannukset eivät ole juuri nousseet kotihoidon lisääntymisen vuoksi. Samaan aikaan arvioidaan, että 15–29-vuotiaista jopa viisi prosenttia on syrjäytyneitä. Heistä noin kolmannes on työttömiä työnhakijoita. Muut tästä joukosta eivät ole rekisteröityneet työttömiksi eikä heillä ole työtä eikä jatkokoulutusta. Suurin osa nuorista syrjäytyneistä on miehiä.

Opiston rooli hyvinvoinnin kasvattajana

Huoli siitä, että jatkossa myös lähipalvelut karkaavat erikoispalvelujen ohella entistä kauemmas, on asukkaiden arkipäivää monissa maaseutukunnissa. Toimintaympäristön muutos ja palvelutuotannon haasteet heijastuvat eri tavoin erilaisiin kuntiin. Vaikka valtionosuusjärjestelmällä tasataan taloudellisia eroja, erot kuntien taloudellisissa tilanteissa ja huoltosuhteissa ovat suuria. Erityisiä haasteita palvelujen järjestämisessä kohdataan harvaan asutuissa pitkien välimatkojen kunnissa, joiden väkiluku vähenee ja ikärakenne vinoutuu. Tilanne on monilla alueilla ja palveluissa jo nyt se, etteivät julkiset palvelut riitä vastaamaan asukkaiden tarpeisiin eikä yritysmäiselle palvelutuotannolle ole edellytyksiä.

Tämä kaikki liittyy vahvasti kansalaisopistotoimintaan ja sen kulttuuriseen tehtävään suhteessa tulevaisuuteen. Kulttuurilla on suuri kansantaloudellinen merkitys välittöminä ja välillisinä hyötyinä. Kulttuuriin panostaminen tuottaa pitkällä aikavälillä valtavaa terveystalouslyhtyä, jonka arvo voi olla miljardeja euroja. Kulttuuripääoman ja kulttuurihar-

rastuksen elämänlankaa jatkava vaikutus perustuu kulttuurin ihmisiä verkostoivaan ominaisuuteen, sosiaaliseen pääomaan.

Kansalaisopistoverkosto pyrkii huolehtimaan siitä, että kaikilla suomalaisilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet sivistykseen ja hyvinvointiin, eikä esimerkiksi asuinpaikka tai ikä rajoittaisi osallistumista. Kansalaisopistot ovat poikkeuksellisen joustavia oppilaitoksia, jotka palvelevat kaikenikäisiä ihmisiä. Vapaan sivistystyön oppilasmaksujen pitäminen kohtuullisina ja maantieteellinen saatavuus ovat ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta olennaisia.

Kansainvälinen BeLL-tutkimus² osoittaa selvästi, että vapaan sivistystyön opintoihin osallistuminen lisää sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia ja auttaa rakentamaan sosiaalisia verkostoja. Aikuiskoulutusta pidetään arvokkaana toimintana ja opiskelumotivaatio paranee samalla kun luottamus ja suvaitsevaisuus kanssaihmiä kohtaan lisääntyy. Tunne oman elämän hallinnasta kasvaa, samoin usko, että omilla toimillaan ja valinnoillaan voi vaikuttaa siihen, mihin elämä kuljettaa. Se kaikki tuottaa erilaisia laajempia hyötyjä, jotka koskevat terveyttä ja hyvinvointia, perhettä ja työelämää. Alueilla, joilla palveluja karsitaan, nämä hyödyt ovat olennaisia niin yksilön kuin yhteisön osalta.

Taloudesta ja hyvinvoinnista säästämistä?

Sitä mukaa kun Valkeakoski-opiston³ toiminta on laajentunut, on monille kuntalaisille herännyt huoli siitä, pystyykö tai muistaako opisto tarjota kurssitoimintaa myös toimialueen reuna-alueilla. Huolta on lisännyt valtion kiristynyt politiikka, jossa yhtenä säästökohteena on myös vapaa sivistystyö. Huoli ei sinänsä ole turha. Valtionosuuksien vähentyessä monien opistojen täytyy miettiä omia tapojaan säästää.

Kurssimaksujen korottaminen ja toimintakauden lyhentäminen ovat monen opiston ratkaisu. Reuna-alueiden kurssien mahdollistaminen tu-

2 Benefits of Lifelong Learning in Europe: Main Results of the BeLL-Project. Research Report 2014.

3 Valkeakoski-opisto on Valkeakosken kaupungin omistama ja opetushallituksen valvoma oppilaitos, joka järjestää kansalaisopistotoimintaa, tilauskoulutusta sekä lasten ja nuorten taiteen perusopetusta Valkeakoskella, Pälkäneellä ja Kangasalla. Vuonna 2015 opetuksen piiriin tulevat myös Akaa ja Urjala.

lee kyseenalaiseksi. Jatkossa opistot joutuvat harkitsemaan kustannustehokkuudeltaan heikoimpien kurssien leikkaamista, ja usein juuri nämä kurssiryhmät sijaitsevat toiminta-alueen reunamilla. Ryhmät ovat pieniä ja opettajien matkakustannukset suuria.

Harvaan asutulla maaseudulla on vaikea saada kursseja kokoon. Jos ryhmäkokoja täytyy taloudellisten syiden vuoksi nostaa, on kurssien aloittaminen kyseisillä alueilla entistä haasteellisempaa. Tuntiopettajien matkakuluja joudutaan karsimaan ja tämä säästötoimi kohdistuu tietysti juuri reuna-alueille, jonne matkaa kertyy huomattavasti. Olisi tietenkin hyödyllistä löytää tuntiopettajat samalta kylältä tai sen läheisyydestä, mutta asukasrakenteen nopean muutoksen vuoksi ammattitaitoista henkilökuntaa on yhä vaikeampaa löytää muualta kuin suurista keskuksista.

Tasavertaisuuden ja samanarvoisuuden ajatus muuttuu pulmalliseksi, kun verrataan kaupungeissa ja haja-asutusalueilla järjestettäviä kursseja. Maaseudulla kankaankudonnan kurssi on paljon helpompi saada kokoon kuin ”Opi käyttämään Musescore-nuotinkirjoitusohjelmaa”- tai pyörätuolitanssikurssi. Haja-asutusalueella asuvan ihmisen onkin huomattavasti vaikeampi toteuttaa itseään ja persoonaansa harrastustoiminnan piirissä kuin kaupungissa asuvan. Kansalaisopiston niukkenevat resurssit ohjaavat ihmisten harrastustoimintaa. Voi tietysti ajatella, että asukas on jo toteuttanut itseään muuttaessaan tai jäädessään reuna-alueelle. Silloin hän on priorisoinut maaseudun arvot – kuten luonnonläheisyyden ja yhteisöllisyyden – kaupunkien palvelutarjonnan yläpuolelle.

Vaikka kurssien toteuttaminen reuna-alueilla voi tuntua haasteelliselta, opistot ovat motivoituneita löytämään ratkaisuja siihen, kuinka kurssitoimintaa voidaan tulevaisuudessakin toteuttaa mahdollisimman kattavasti, saavutettavuuden ja hyvinvoinnin nimissä.

Avoin yliopistofoorumi syntyi halusta kuulla

Valkeakoski-opisto lähti pohtimaan Yhteys-hankeen puitteissa reuna-alueiden haasteita Pälkäneellä. Pälkäne on liitoskunta, jonka toisena osapuolena liitoksessa oli Luopioinen. Liitos tapahtui vuonna 2007. Tuolloin Luopioisten väestötiheys oli 7,4 asukasta/km² ja pinta-ala on 392,12 km², josta 70,47 km² on vesistöjä. Sen kyliin kuuluivat Aitoo, Haltia, Luopioi-

nen (Kirkonkylä), Kuohijoki, Kyynärö, Padankoski, Puutikkala, Rautajärvi ja Ämmätsä. Vuonna 2012 Luopioisten väkiluku oli 2235 ja sen 15–64-vuotiaista asukkaista oli työttömänä 7,2%. Yhdeksää vuotta aikaisemmin (2003) Luopioinen oli niiden kymmenen paikkakunnan joukossa, jossa yli 60-vuotiaiden osuus väestöstä oli maamme suurin (34,9%).

Opisto päätti toteuttaa keväällä 2014 Luopioisissa Avoimen opistofoorumin teemalla ”Mitä kurssseja tarjolle Luopioisiin?”. Kurssista tehtiin tapausesimerkki, jossa kokeiltiin deliberatiivisen demokratian toteuttamista. Joonas Juujärven (2011) mukaan deliberatiivisella demokratialla tarkoitetaan kollektiivista päätöksentekoa, johon osallistuvat kaikki ne, joita päätös koskettaa. Päätöksenteon tulee perustua argumentointiin, jossa argumentteja esittävät ja kuuntelevat tahot sitoutuvat rationaalisuuteen ja puolueettomuuteen. – Tarkoituksena oli antaa Luopioisten asukkaille mahdollisuus vaikuttaa niiden kurssien muodostukseen, jotka ovat heitä itseään varten rakennettu⁴.

Foorumia oli toteuttamassa Pälkäneen osastonjohtaja, yhteiskunnallisten aineiden vastuuopettaja sekä Yhteys-hankkeen projektipäällikkö. Foorumi toteutettiin kurssina, johon piti ilmoittautua etukäteen. Siten opisto pystyi ennakoimaan tulijoiden määrän ja samalla myös ilmoittautuneet saatiin sitoutettua kurssin toteutukseen. Lisäksi tietoa osanottajamäärästä tarvittiin esimerkiksi tarjoilun suunnittelua varten. Iltaa markkinoitiin opiston omilla sivuilla, kevään esitteessä, paikallisiin yhdistyksiin kohdistetulla sähköpostimainonnalla ja lehtipuffilla. Paikaksi valittiin Luopioisen keskustassa sijaitseva kulttuurikeskus Mikkolan Navetta, jonka katon alla on paljon erilaista ja monipuolista yhdistys- ja kulttuuritoimintaa, mukaan lukien Valkeakoski-opiston kurssseja ja luentoja.

Kurssille ilmoittautui 18 ihmistä, ja muutama tuli ilman ilmoitusta paikan päälle. Ilta alkoi iltapalan nauttimisella ja tutustumisella. Tämän jälkeen osastonjohtaja esitteli opiston toimintaa. Hän kertoi opistosta, kuntasopimuksista ja pääperiaatteista. Tällä halusimme välittää osallistujille tietoa siihen, mihin kokonaisuvaan he ja heidän harrastuksensa

4 Valkeakoski-opistossa on monien muiden opistojen lailla käytössä mahdollisuus esittää kurssitoivomuksia – ja siihen rohkaistaan voimakkaasti – mutta tässä illassa poikkeuksellista oli se, että opisto tuli itse paikalle kuulemaan ja ennen kaikkea keskustelemaan kurssista

sijoittuvat. Opiston esittelyosuuden jälkeen opiston vastuuopettaja kertoi konkreettisemmin kurssien muodostumisesta ja siitä, millä reunaehdoilla kurssi voi toteutua. Annoimme mahdollisuuden kysymyksille ja kommenteille, minkä jälkeen oli vuorossa ryhmätyöskentely eli kurssien suunnittelu. Ryhmät saivat pohtia yhdessä opiston edustajien kanssa, minkälaisilla kursseilla olisi realistisia mahdollisuuksia toteutua paikkakunnalla, eli millaiselle kurssille olisi mahdollista saada vähintään seitsemän opiskelijan ryhmä, joka on kurssin järjestämisen ehtona.

Foorumin sato

Moni tuli foorumiin omien huolien, pelkojen ja pettymysten kanssa. Se että reuna-alueiden palvelut harvenevat, oli osallistujille todellinen huoli ja osin jo todellisuuttakin. Ilmassa oli pelkoa, että myös opisto lopettaa toimintansa alueella. Lisäksi monelle oli tärkeää, että he saivat purkaa pahaa mieltään kurssilla saatujen huonojen kokemusten suhteen tai kurssin peruuntumisen suhteen. Tämä mahdollisuus osoittautui tärkeäksi osaksi iltaa, ja se korosti kuinka vahvasi sosiaalisesti latautunutta harrastustoiminta on opiston piirissä. Monille kyse ei ollut pelkästään mukavasta ja kehittävästä harrastuksesta vaan elämäntavasta ja oman arvon tunteesta.

Opistotoiminta on syvässä kytköksessä kurssilaisen identiteettiin ja minäkuvaan. Myös sen vuoksi ilta oli onnistunut, että osa kurssitoiveista pystyttiin toteuttamaan ja kursseille ilmoittautuneet sitoutuivat myös houkuttelemaan muita paikalle, niin että kurssit saatiin käynnistettyä. Sen sijaan opiston esittelyn osallistujat olivat kokeneet tarpeettomaksi. He eivät kokeneet tärkeäksi pitää itseään osana kokonaisuutta, vaan lokaalisuus oli heille ensisijaista.

Vaikka ilta oli kommunikatiivinen, niin ehkä ei kuitenkaan voi puhua puhtaassa mielessä rationaalisesta ja puolueettomasta argumentoinnista, mikä on deliberatiivisen demokratian yksi johtoaikatus. Opiston harrastustoiminta tulee monia ihmisiä niin lähelle, ettei puolueettomuus ole mahdollista eikä sille ole tarrettakaan, sillä puolueellisuus on juuri sitä, mikä tuottaa opistolle sen tarvitsemaa informaatiota.

Ilta osoitti, että avoimet opistofoorumit ovat hyödyllisiä niin kuntalaisille kuin opistollekin. Niiden kautta opisto saa välitöntä tietoa tarpeista ja

palautetta toteutuneesta tarjonnasta. Opiston on turha arvailla mukavaa ja kehittävää tarjontaa, jos kurssilaiset voivat kertoa sen itse. Vapaan kansansivistyksen ”hellä hoivasuhde” on saanut väistyä demokratisoituvassa yhteiskunnassa, jossa jokaisella on tärkeä roolinsa ja jossa toisen parasta ei voi kukaan määrittellä toiselle. Aika ja yhteiskunnallinen mentaliteetti on toinen kuin silloin, kun vapaa sivistystyö syntyi.

Avoimen opistofoorumin kaltaiset tilaisuudet ovat tärkeitä erityisesti muutosvaiheissa. Muutoksiin sisältyy toivetta uudesta ja raikkaasta mutta myös paljon pelkoa ja huolta. Muutokset eivät ole koskaan helppoja. Pälkäneen seudun kansalaisopiston liittäminen Valkeakoski-opistoon on aiheuttanut monissa asukkaissa huolta tulevaisuudesta. Siksi on tärkeää, että opisto on mennyt antamaan paikan päälle itselleen kasvot. Samaa demokraattista periaatetta on päätetty toteuttaa myös Kangasalla ja tulevaisuudessa Akaassa ja Urjalassa. Sopimukset ja asetukset voivat olla pelottavia mutta tutut kasvot ovat sitä harvoin.

Lopuksi

Ratkaisevaa reuna-alueiden tarpeita ajatellen on vastuun jakaminen. Kun asiakas ottaa osavastuun siitä, että kurssi järjestyy, hän myös sitoutuu toiveisiin. Näin kurssitoiveet eivät jää vain impulsiivisiksi heitoiksi, jotka on helppo unohtaa. Opistofoorumin kautta vuorovaikutuksesta tulee konkreettista yli esitteiden tapahtuvaa kohtaamista ja yhteistyötä. Foorumin kaltaiset illat myös ruokkivat itse itseään. Vaikutus on kumulatiivinen, sillä ihmisten yhteiskunnallinen aktiivisuus voi lisääntyä vain kansalaisten kaikenlaisen aktiivisuuden, vireyden, kiinnostuneisuuden ja kansalaisosaamisen ansiosta. Foorumit tuottavat aktiivista toimintaa, mikä puolestaan tuottaa aktiivisia kansalaisia, joille kansalaisaktiivisuus on luontevaa ja jonka kautta syntyy uutta aktiivisuutta ja niin edelleen.

Kulttuuri pidentää ikää -kirjassaan Markku T. Hyyppä kertoo Okinawan saaresta. Okinawa on Itä-Kiinan merellä sijaitseva Ahvenanmaata pienempi saari. Saaren asukkaita pidetään maailman terveimpinä ja pitkäikäisimpinä. Okinawalaisten hyvä kunto ja pitkäikäisyys ovat hämmästyttäneet koko läntistä maailmaa vuosikymmenien ajan. Siellä on satavuotiaita suhteessa enemmän kuin missään muualla maailmassa.

Okinawan terveysihmeen selitystä on ravinnon lisäksi etsitty kulttuuritraditiosta. Kun eräältä 107-vuotiaalta okinawalaiselta naiselta kysyttiin salaisuutta hänen pitkään ikäänsä, hän vastasi, että ilman basho-fa-kutomista hän olisi jo kuollut. Basho-fa on kankaankudontaa, jota erityisesti vanhat naiset harjoittavat Okinawassa. Vanhastaan kaikki kylän asukkaat lapsista vanhuksiin osallistuivat kudontaan. Tutkimusten mukaan basho-fa-kutojat ovat muita terveempiä, aktiivisempia, parempikuntoisia, sosiaalisempia, käyttävät vähiten terveyspalveluja ja elävät pisimpään verrattuna muualla Japanissa eläviin asukkaisiin. Heillä on hyvä itsetunto ja sisäisen turvallisuuden tunne.

Okinawan salaisuus on nimenomaan suuri sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma. Siellä harrastetaan, kokoonnutaan yhteen ja eletään hyvää elämää. Voiko Okinawaa kutsua reuna-alueeksi? Meidän perspektiivistämme se on miltei maailmanreunalla. – Entä Euroopan ja Suomen syrjäkylät? Mitä tapahtuu, kun on ”enää korpi ja muistot himmenevät, pihoilla nokkoset kukkii ja pellot metsittyvät”? – Silloin kansalaisopistossa perustetaan vaikkapa villiyrtti- tai lankojenvärjäyskurssi ihan siihen kirkon tuntumaan.

Vapaa sivistystyö kehittyi modernin yhteiskunnan ja metakertomusten kulta-aikana. Sen historiallinen tehtävä oli kasvattaa hyviä kansalaisia modernille valtiolle. Mutta jos opisto edelleen pitää hyvänä tiettyjä asioita ja määrittelee arvokkaan ja arvottoman, oikean ja väärän, edistyksellisen ja taantumuksellisen, asettuu se tiettyyn positioon asiakkaisiin nähden. Positio ei ole tasa-arvoinen, jos se pitää sisällään viestin tiedon omistamisesta. Tällainen tiedon omistajuussuhde on kuitenkin kadonnut. Sen sijaan tärkeää on varustaa erilaiset ryhmät sellaisella informaatiolla, jota ne tarvitsevat päätöksenteossaan. Nyky-yhteiskunnassa opisto toimii vastuiden moninaisuudessa, niiden keskinäisessä riippumattomuudessa ja jopa ristiriitaisuudessa. Se velvoittaa opistoa joustavuuteen, suvaitsevaisuuteen ja nopealiikkeisyyteen.

Lähteet

- BeLL. 2014. Benefits of lifelong learning - BeLL. Final report. German Institut for Adult Education. Saatavilla: <http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/Final-Report1.pdf>. Viitattu 2.9.2014.
- DEMO-verkosto 2012. Ikävoimaa alueille! – Hyviä käytäntöjä ikärakennemuutoksen haasteisiin. Julkaisussa Tuusa, R. & Korkka, A. (toim.). DEMO-verkosto. Ylä-Pirkanmaan seutuyhdistys ry.
- Hyypä, Markku T. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Juujärvi, J. 2011. Deliberatiivinen näkökulma suomalaiseen demokratiaan. Pro gradu -tutkielma. Johtamiskorkeakoulu. Tampereen yliopisto. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82788/gradu05267.pdf?sequence=1>. (Luettu 3.9.2014).
- Manninen, J. 2014. Hyödyt on tutkittu. Souli, 3.6.2014. Kansanvalistusseura. <http://www.souli.fi/nakokulma/hyodyt-tutkittu/>. (Luettu 2.9.2014).
- Pihlaja, R. 2010. Kolmas sektori maaseutukunnissa. Ruralia-instituutti, Julkaisuja 19. Helsingin yliopisto.
- Sihvonen, J. 1996. Sivistystä kaikille vai valituille? Kansalaisopistotoiminnan kehitys vapaasta kansanvalistustyöstä maksupalveluun. Acta universitas Tampensis. Ser A vol. 519. Tampereen yliopisto.

Mökkiläisetkin kansalaisopistoon

Tutustumiskierroksella Posion kylissä

Suomalaiset ovat tunnetusti mökkikansaa, virallisten tilastojen mukaan joka viidennellä taloudella on erillinen vapaa-ajan asunto (Suomirakentaa.fi). Monet suomalaiset perivät vanhemmiltaan mökkejä ja maaseudun entiset mummonmökkit otetaan loma-asuntokäyttöön. Toiset viettävät aikaansa loma-asuntoja varten kaavoitetuilla alueilla, joista esimerkkeinä voi mainita Suolijärven ja Livojärven Porosaaret kymmenien mökkitonttien alueet Posiolla.

Mökkiytyminen, siirtyminen työelämän arjesta vapaalle, alkaa vaatetuksen muuttumisesta rennommaksi ja työvelvoitteista muistuttavien asioiden, esineiden laittamisesta syrjään. Pomot ja rengit eivät erotu toisistaan mökkimatalla ja hääriällessään mökillä remontti- ja ylläpitoas-kareissa. Mökkiläisten suhtautuminen sosiaaliseen kanssakäymiseen on jossain määrin ristiriitaista tai se ainakin jakaa mökkiläisiä.

Monet haluavat olla mökillä omassa rauhassa, tapaamatta muita mökkiläisiä tai paikallisia asukkaita. Toisilla puolestaan on vilkasta seuraelämää, tuttavien ja sukulaisien piipahtaa kylässä tuon tuostakin. Mökkiläiset matkustavat useitakin tunteja päästäkseen arjesta vapaalle, omalle mökille. Loma-aika kakkosasunnolla on laatuaikaa jopa silloin kun se muistuttaa työleiriä remonttien ja lisärakentamisten vuoksi. (Alasuutari & Alasuutari 2010, 90.)

Kuvaamme tässä artikkelissa mökkiläisyyttä yhtäältä deliberatiivisen demokratian näkökulmasta kansalaisraadien aineksia sisältävän *mökkiläisiä tapaamassa* -kierroksen ja mökkiläisille osoitetun kyselyn pohjalta. Pohdimme myös mökkiläisten suhdetta kulttuuri- ja opistotoimintoihin sekä muihin kansalaisaktiviteetteihin.

Deliberatiivisen demokratian edistäminen

Deliberatiivisen demokratian käsitettä voidaan tarkentaa kolmen kriteerin avulla. Ensimmäinen näistä liittyy vaatimukseen inklusiivisuudesta eli osallistujaryhmän edustavuudesta. Osallistujien tulisi edustaa yhteiskunnan tai kohderyhmän jäseniä mahdollisimman hyvin.

Toinen kriteeri on deliberatiivinen keskustelu, jonka tulisi olla informaatioiltaan tarkkaa ja merkityksellistä. Keskusteluiden tulisi olla monipuolista, puolesta ja vastaan. Mielipiteiden monipuolisuus on merkittävää. Osallistujien tulisi olla tunnollisia, eli sitoutua punnitsemaan toisten käsityksiä, vaikka ne olisivatkin vastoin omia käsityksiä. Jokaisen osallistujan mielipiteen huomioiminen on tärkeää.

Kolmas kriteeri on vaikuttavuus, ja tällöin keskustellut asiat tai kehittämissuhteet viedään eteenpäin vaikkapa viranhaltijoiden toimesta. Siihen liittyvän kansalaisraadinn toteuttamisen onnistuminen riippuu siitä, miten se toteutetaan. Aiheen tulee olla tärkeä, rahoitus tulee hankkia, henkilöt hankkia työhön mukaan, osallistujia hankkia paikalle, tehdä näkyväksi itse keskustelu ja hoitaa asiaa eteenpäin kunnassa. (Raisio & Vartiainen 2011, 14 - 41.)

Mökkiläiskierros

Posion kansalaisopiston sidosryhmistä kunnan tuhannet kesäasukkaat ja mökkiläiset ovat jääneet tähän saakka vähälle huomiolle, vaikka mökkiläiset ovat potentiaalinen kohderyhmä kursseille. Yhtä kiinnostavaa oli luoda yhteyksiä lomalaisiin ja mökkiläisiin, jotta olisi mahdollista saada käyttöön heidän osaamista ja tietojaan kansalaisopiston tilaisuuksissa tai kursseilla.

Mökkiläiskierros koettiin tärkeäksi toteuttaa yhtenä asiana YHTEYS - hankkeen toimintoja, sillä Posion alueella mökkiläiset ovat kunnan strategiassakin mainittu tärkeänä kohderyhmänä. Mökkiläisten ääni tulee saada kuuluviin Posion kansalaisopiston ja kirjaston tarjontaa ajatellen. Tämä artikkeli mukailee mökkiläisturneen matkakertomusta, käsitellen esille nousseita toiveita, mielipiteitä sekä osaamisalueiden kuvausta ja ideointia niiden jatkojalostukseen.

Valmistauduimme mökkiläisten mielipiteiden kokoamiseen laatimalla heille suunnatun kyselylomakkeen, jonka he pysäkeillä tavatessamme täyttivät itse tai me haastattelimme ja samalla täytimme. Turneeviikolla ja seuraavana viikonloppuna Posion Muikkumarkkinoilla saadut vastaukset siirrettiin aina päivän päätteeksi Webropolin kautta Lapin yliopiston tietojärjestelmään. Mökkiläiskierroksen jälkeen analysoimme tuloksia ja veimme tietoa eteenpäin tuloksista ja keskustelujen yhteydessä esille nousseista ideoista. Aineistoa hyödynnetään vielä kauan, onhan siellä mm. tietoa henkilöistä, jotka ovat halukkaita toimimaan kurssiopettajana tulevina kesinä.

Lähtötunnelmat reppua pakatessa

Järjestimme Posion kansalaisopiston ja YHTEYS - hankkeen kanssa heinäkuun 2. viikolla viisi päivää kestäneen mökkiläiskierroksen, minkä aikana kävimme 13 posiolaiskylässä tapaamassa mökkiläisiä (kuva 1). Ky-

Kuva 1. Mökkiläiskierroksen päivätapit

läkoulut ja -kaupat on lakkautettu eikä kokoontumistiloja tällaisiin tilaisuuksiin ollut saatavissa, joten menimme kyliin liikkuvalla turinatuvalta, asuntoautolla.

Kierroksen vetovoimaa lisäsi, että mukaamme lähti myös Palveluita ja pienyrittäjyyttä kylille – hankkeen projektipäällikkö kertomaan hankkeestaan. Viikonloppuna suosituilla kesäpäivillä, Posion muikkumarkkinoilla oli samanlainen foorumipiste, jossa mökkiläisiltä kerättiin tietoa ja mielipiteitä. Viikonloppuna oli myös kunnan järjestämä isompi mökkiläisinfo, jossa myös olimme esillä.

Mökkiläiskierroksesta laadittiin juttu ja yksityiskohtainen ilmoitus pysäkkiakatauluineen paikallislehti Kuriirin kesänumeroon. Tämä kesänumero meni maksutta kaikille posiolaisille ja Posion mökkiläisille eri puolelle maata. Olimme viikon kentällä, asiakasta lähellä.

Pitkämatkalaiset tietoreppua täyttämässä

Alkuviikon tunnelmissa oli havaittavissa jännitystä, toisaalta intoa ja toiveikkautta. Lapin radiossa kerrottiin tästä meidän työstä ja se oli tapahtuman näkyvyydelle iso asia. Mökkiläistapaamisen erityyppiset pysähtymispaikat avasivat silmiä Posion kunnan laajuudesta ja myös monimuotoisuudesta. Vaikka väkimäärä voi talvella olla pieni, niin ihmisiä tuntui olevan ja tulevan “jostain” esille.

Kierroksellamme saimme käsityksen Posiosta, mökkiläisistä ja myös paikallisten näkemyksiä kunnan ja kansalaisopiston toiminnasta. Lähestymistapaamme voi kuvailla eräänlaisena etnografisena tutkimusotteena, joka pyrkii ymmärtämään tutkimuskohdetta osallistumalla mielenkiinnon kohteena olevien ihmisten arkeen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Loma-aikoina mökkiläisiä odotetaan paikkakunnalle virkistämään paikallista elinkeinoa ja sosiaalista elämää. Mökkiläiset myös omaehtoisesti tarjoutuvat talkoolaisiksi kesätapahtumiin ja paikallisten tuotteiden suoramyyntipisteelle. Elämä Posiolla ilman mökkiläisiä kuulosti olevan mahdotonta. He toivat mukanaan tuliaisina iloa, intoa ja toivoa. Pienen paikkakunnan vaatimattomat henkilöresurssit koettiin haasteena.

Ehdoton ykkönen pysähtymispaikoista oli Livon ranta, Posion Riviera (kuva 2), missä on laajat hiekkarannat ja mikä kokoaa hellepäivinä paikalliset, mökkiläiset ja turistit uimaan ja ottamaan aurinkoa. Sinne koontui kiireettömiä ihmisiä, ja heillä oli aikaa sekä halua tulla vaikuttamaan asioihin.

Monia muitakin vireitä paikkoja olivat esimerkiksi Suolijärven Porosaari, Tolvan kylän lähellä oleva Riisitunturin levähdyspaikka (kuva 4), Mourujärven entisen kaupan piha. Näihin paikkoihin tuli paljon aktiivista väkeä. Hiljaisemmissa paikoissa saattoi kuitenkin olla myös muutama aktiivinen, joka tuli kertomaan monen mökkiläisen puolesta. Ideoiden laatu ja pohdinnan taso saattoi korvata määrän. Oli selvästi valmistauduttu mökkiläistapaamiseen.

Kuva 2. Elisa ja Jenny valmistelevat Livon leiriä

Kunnan asioihin toivottiin saatavan mökkiläisten näkökulmaa esille. Vierassenelaiturin paikka oli yksi kuuma puheen aihe, siitä tuli useampi kertomaan. Laituri oli tehty kyllä mökkiläisiä ajatellen, mutta sen paikka oli liian syrjässä. Keskeimmällä kylää olevaa laituria toivottiin lyhytaikaiseen veneen parkkeeraukseen, helpottamaan kauppoissa asiointia. Tämä

asia saikin vauhtia kunnan rattaisiin ja keskustan laituri oli hyvin pian toiveiden mukaisesti käytettävissä.

Näkyvyyttä toi myös Koillismaa lehden toimittajan puhelinhaastattelu. Näkyvyyttä tarvittiinkin, sillä pohdimme myös mökkiläisten osallistumattomuutta ja sitä mistä toisen mökkiläiskierospäivän passiivisuus kertoi. Tosi asia on, että jos asian heikosta tilasta ei tiedetä, tai sitä ei havaita, se jää korjaamatta.

Aktiiviset ihmiset saavat aktiivisuutta aikaan, niin kävi Suolijärven Porosaaressakin. Puhelin oli pirissyt tai täriissyt useammalla ja väki tuli Porosaaresta mökkiläistapaamiseen. Syrjäinen sijainti ei haitannut aktiivisuutta, päinvastoin (kuva 3). Paikallisen Kuriiri-lehden kesätoimittaja tuli haastattelemaan ja teki pitkän jutun aiheesta. Porosaaren mökkiläiset olivat pohtineet turvallisuusseikkoja, esimerkiksi helikopterin laskeutumispaikkaa ei heidän mukaansa ollut. Netin toiminen ja puhelimen toimimattomuus pohditutti ja toisaalta myös huolestutti.

Kuva 3. Suolijärven Porosaaren pysäkillä

Mitä eväitä kansalaisopiston reppuun tuli?

Luonto on aiheena tärkeä niin paikallisille kuin myös mökkiläisille. Kursitoiveissa oli ylivoimaisesti tärkeimpinä luontoon liittyvät erilaiset kurssit ja halu oppia. Kalastukseen ja veteen liittyvät kurssitoiveet olivat kärjessä. Toivottiin esimerkiksi perhon, katiskan ja verkkojen tekokursseja. Veneentekokurssi oli edellisenä vuonna ollutkin, mutta monet toivoivat sitä vielä. Myös kalastamiseen toivottiin kursseja, niin verkko- kuin uistinpyyntiin. Myös kalankäsittely nousi esiin tärkeänä asiana. Melontaa ja veneilyreittien tuntemista toivottiin, samoin kuin lisää uusia melontareittejä. Erätaidot olivat hakusessa ja niihin toivottiin myös kurssitusta.

Kuva 4. Tolvan Riisitunturin pysäkillä

Ruokaan liittyviä toiveita esitettiin, esimerkiksi sienikurssi kiinnosti ja löytyipä kierroksella potentiaalinen sienikurssien vetäjäkin. Muutamat mökkiläiset halusivat oppia lihan- ja kalankäsittelytaitoja. Luonnonyrttietous ja niiden käyttö ruoan valmistuksessa ja luonnonkasveilla värjääminen olivat kiinnostavien taitojen listalla. Nikkarointi, käsityöt ja liikunta olivat monien toiveissa – nehan ovat kansalaisopistojen aina suosittuja kursseja – tosin tarjontaa ei ole loma-aikaan heinäkuussa.

Paikallistuntemusta haluttiin lisätä ja mökkiläiset toivoivat saavansa enemmän tietoa mökkikylästä, kunnasta ja sen historiasta. Terveyteen liittyvät asiat tulivat myös esille ja huoli ikääntyvistä mökkiläistä. Huoleen liittyi helikopterin laskeutumispaikan puuttuminen tai ainakin epätietoisuus asiasta. Ensiaputaidot ovat tärkeitä hallita, kun on pitkistä välimatkoista kyse. Mukanamme oli myös toisen, Palveluita ja pienyrityjyyttä kylille -hankkeen projektipäällikkö, joka kokosi ennakoivasti tietoja nimenomaan mökkiläisten mahdollisista palvelutarpeista.

Toteutuivatko deliberatiivisen demokratian ideat?

Matalankynnyksen foorumit kiinnostivat aidosti mökkiläisiä ja he kokivat osallistumisen tärkeänä. Monen ikäiset ihmiset tulivat paikalle heille tärkeiden asioiden kanssa. Joissakin hiljaisissa paikoissa keskustelua ei niinkään saatu mökkiläisten kesken, mutta me keskustelimme kiireettömästi kaikkien kanssa. Kerroimme mitä ajatuksia oli tullut esille muissa keskusteluissa. Vaikuttavuus on joskus haaste, mutta osa asioista on jo toteutettu. Pienellä paikkakunnalla asiat voivat rullata nopeastikin eteenpäin.

Keskustelujen ja kyselyyn kirjoitetut teemat liikkuiivat paljolti yleisellä tasolla ja enemmän kunnan kuin kansalaisopiston asioissa. Osa asioista oli selkeästi kunnan asioihin puuttuvia ja tätä viestiä on viety eteenpäin kunnan päättäjille. Harvoilla mökkiläisillä oli kokemusta Posion kansalaisopiston toiminnasta. Kunnilla on kullakin omat periaatteet ja käytännöt esimerkiksi jäteasioissa eivätkä mökkiläiset tunteneet paikallisia käytänteitä. Ympäristöasiat ovat tänä päivänä tärkeitä ja niitä pohditaan paljon. Posiolla on lopetettu seka- ja biojätteiden lajittelu omiin säiliöihin ja tämä asia tuntuu kummastuttavan monia.

Mökkiläiset pohtivat jätteiden lajittelua, tai lajittelemattomuutta. Heidän puheissaan kävi ilmi halu lajitella muun muassa muovia tai kartonkia, mutta se ei ollut käytännössä mahdollista vähien lajittelupaikkojen vuoksi. Mökkiläiset toivoivatkin kunnalta selkeitä pelisääntöjä jäteasioissa ja tiedotusta mökkiläisten oikeuksista ja velvollisuuksista niin jätekuin muissakin asioissa.

Toinen keskusteluiden osoittama kehittämiskohde oli tiedottaminen. Itse törmäsimme tiedottamisen vaikeuteen, kun yritimme markkinoida mökkiläiskierrosta. Paikoittain julisteitamme oli hankala saada näkyville, sillä varsinkaan uusilla mökkialueilla ei ollut ilmoitustauluja tai edes seinää tähän käyttöön. Tiedotimme mökkiläisturneesta hyvissä ajoin paikallislehdessä, mutta sekään ei tavoittanut kaikkia. Ongelmaan liittyi myös se, että paikalliset käyttivät pysähdyspaikoista eri nimeä, mitä me reittien laatijat olimme käyttäneet. Seurasi hieman nurinaa, kun olimme ohjanneet ihmisiä väärään paikkaan.

Kylien yhteiset kokoontumispaikat koulut ja kyläkaupat ovat kadonneet ja toiveita esitettiin esimerkiksi säänkestävien ilmoitustaulujen saamiseksi. Niinpä tiedottaminen on suunniteltava kokonaisvaltaisesti ja monimuotoiseksi, se ei voi olla pelkästään sähköistä, sillä alueella on paljon ihmisiä, jotka käyttävät perinteisiä tapoja saada tietoa. Netti ei ole kaikille mahdollinenkaan paikoittain olemattomien yhteyksien vuoksi.

Posion kunta on järjestänyt puhtaan veden noutopisteen kunnan keskustaan, Aholaan. Mökkiläiset lunastavat kunnasta avaimen, millä he pääsevät täyttämään vesiastiansa. Tätä palvelua pidetään hyvänä, mutta tuli myös toiveita siitä, että esimerkiksi Livolle suoramyymyntipisteen yhteyteen saataisiin vedenmyymyntipiste. Kansalaisopiston kurssitoiveisiin saatiin lyhytkurssien toiveita tai mahdollisia lyhytkurssien ohjaajien nimiä. Alueen vetovoima on mökkiläisille luonnossa ja sen hyödyntäminen voisi näkyä myös kurssitarjonnassa.

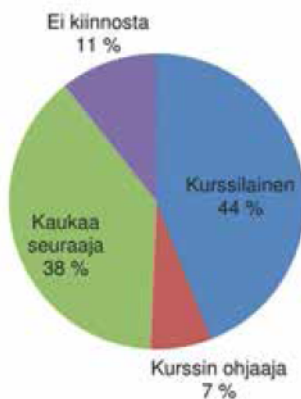
Mökkiläiskierros sinänsä sai paljon hyvää palautetta. Vastaavaa ei ole tehty ennen ja siksi se kiinnosti. Keskustelua mökkiläisten kanssa tulee jatkaa, mutta tulevaisuudessa voi olla hyvä keskittyä yhteen tai kahteen paikkaan, jossa mökkiläisiä voisi olla kunnan nimeämä edustaja tapaamassa. Posion keskustan kauppojen parkkipaikat ovat viikonloppuisin otollisia tapaamispaikkoja. Myös Livon ranta vetää puoleensa kauniilla säällä ainakin kunnan eteläpuolella asuvia.

Mökkiläiset, vapaa-aika ja kansalaisopisto

Posion mökkiläisissä on paljon potentiaalisia paluumuuttajia eläkepäivien koittaessa. Lapin luonto, kunnan kohtuullisen hyvät palvelut eläkeläisille, hyvät ulkoilumahdollisuudet ja niin edelleen ovat painavia perusteita eläkepaikka mietittäessä.

Kysyimme tapaamiltamme mökkiläisiltä heidän tämänhetkistä mieltä siitä, millaisena toimijana he näkevät itsensä suhteessa Posion kansalaisopistoon. Vastauksia tuli 75 kpl ja lähes puolet oli sitä mieltä että kurssilaisia heistä tulee. Suuri oli myös se joukko, joka arvelee seuraavansa kansalaisopiston toimintaa vain kaukaa. Viisi henkilöä voisi toimia kurssin ohjaajana ja kahdeksaa ei homma kiinnosta lainkaan.

Miellipiteet eläköityvän mökkiläisen suhteesta Posion kansalaisopistoon.

Kuva 5. Eläkkeelle jääneiden suhde kansalaisopistoon

Mökkiläisiin asiakaskuntana kannattaa panostaa vähintäänkin kahdensuuntaista tiedotusta suunnittelemalla ja jo tulevina kesinä loma-aikaan heinäkuussa lyhyitä ja tehokkaita kursseja tarjoamalla.

Kun kysyimme Posion mökkiläisiltä heidän halukkuudestaan osallistua kansalaisopiston kursseille, niin ne, jotka eivät lämmenneet ajatukselle, esittivät perusteluina loman lyhyden, loma halutaan pitää lomana koska talvella elämä on kiireistä ja tuolloin harrastetaan. Aika siis halutaan käyttää omin ehdoin, joskus pelkästään hiljaisuudesta nauttien. Hiljaisuus ja vähäinen turistien määrä oli perusteluna muutamalle haastattelellemme mökkiläisille hankkia loma-asunto juuri Posiolta.

Haastattelemamme mökkiläiset, jotka olivat halukkaita osallistumaan kursseille loma-aikana, perustelivat kiinnostustaan mahdollisuudella tutustua muihin mökkiläisiin ja paikkakuntalaisiin. Kurssit toisivat vaihtelua loma-arkeen, antaisivat uutta osaamista ja ihmisiin ja paikkakunnan nähtävyyksiin ja menneisyyteen tutustumista.

Kesäaikaan Posiolla on tarjolla kulttuuritoimen ja kyläaktivistien organisoimia tilaisuuksia, joissa voi tutustua paikallisiin ihmisiin. Kirjaston palveluja monet mökkiläiset jo käyttävät ja ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä. Ainoastaan aukioloaikoihin toivottiin muutosta, mm. aukioloa lauantaisin. Kansalaisopiston kannattaa suunnitella kirjaston ja kulttuuritoimen kanssa yhteisretkiä, paikallishistoriasta kertovia tietoiskuja ja niin sanotusti kolahtavia kursseja. Tiedotusta ja informaation jakamista voisi tehdä entistä enemmän internetin kautta, sillä talvisaikaan mökkiläiset elävät alueilla, missä yhteydet ovat vakaammat ja tieto kulkee.

Tulevaisuudessa myös paikalliset yhteydet paranevat joko valokuitukaapelin tai 4G-mokkuloiden avulla. Mökkiläisten keskusteluryhmä Facebookissa ympäri vuoden voisi olla väylä, jossa voisi tiedottaa monensuuntaisesti meneillään olevista asioista ja tarpeista. Kunnan nettisivuille, mökkiläisten tietoiskusivustolle voisi tuottaa napakan ja ajantasaisen videon esimerkiksi teemasta "Jätteet ja kierrätys Posiolla".

Viiden päivän mökkiläiskierros ja kaksi päivää Muikkumarkkinoilla antoi meille runsaasti eteenpäin välitettävää tietoa, monia ideoita uusiin koulutus- ja muihin palvelutuotteisiin. Saatammepa saada aktiivisista loma-asukkaista kipeästi kaivattuja lisäresursseja kouluttajajoukkoomme. Ennen kaikkea reissu antoi ajatuksia tavata jatkossakin mökkiläisiä uusina asiakkaina, joille kansalaisopisto voisi tuottaa heidän tarvitsemiaan sivistys-, kulttuuri- tai kurssipalveluja.

Lähteet

- Alasuutari, P. & Alasuutari, M. 2010. Mökkiläishulluus. Vapaa-ajan asumisen taika ja taito. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Raisio, H. & Vartiainen, P. 2011. Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>. (Luettu 05.09.2014.)
- Lomamökkeily tilastojen valossa. <http://www.suomirakentaa.fi/lomarakentaja/suunnittelu-ja-valmistelu/moekkeily-tilastojen-valossa>. (Luettu 14.9.2014.)

Yhteistä kylää ideoimassa

Asukkaat kuntapalveluiden kehittäjänä

Erilaiset yhteistyöseminaarit ja keskustelufoorumit jäävät valittavan usein pelkän puheen tasolle. Virkamiehet käyvät tois-
tamassa yksikkönsä strategisia linjauksia, sidosryhmät ja kun-
talaiset kertovat oman viestinsä, mutta näiden näkökulmien ja
tavoitteiden yhteensovittaminen ja muuttaminen konkreettisiksi toimen-
piteiksi jää yleensä tekemättä. Nykyaikana ihmiset myös verkostoituvat
teknologian avulla eikä yhteisöllinen identiteetti ole enää paikasta riippu-
vaista. Kuitenkin ihmiset kohtaavat paikallisia ongelmia, joiden ratkaise-
miseen kunta instituutiona kuuluu.

Sodankylä on kuntastrategiaansa linjannut kuntalaisten osallisuus-
den kehittämisen yhdeksi painopistealueekseen. Kuntalaisilla tulee olla
mahdollisuus vaikuttaa oman asuinalueensa palveluiden kehittämiseen
sekä saada tietoa käynnissä olevista kehittämistoimenpiteistä jo asioiden
valmisteluvaiheessa. Uusien lähidemokratiamuotojen kehittäminen on
yhtenä toimenpiteenä kuntastrategiaassa. Aktiivinen yhteistyö kolmannen
sektorin toimijoiden, yritysten ja oppilaitosten kanssa on myös kirjattu
kuntastrategiaassa¹ tavaksi saavuttaa asetettuja tavoitteita.

Sompion kirjasto valitsi YHTEYS-hankkeen loppuvaiheen kohderyh-
mäkseen muualta Sodankylään muuttaneet lapsiperheet. Halusimme saa-
da tietoa tämän ryhmän palvelutarpeista. Hankkeen aikana kirjastossa oli
järjestetty muun muassa satutunteja, mutta toimivaa ajankohtaa kyseisel-
le palvelulle ei oikein tuntunut löytyvät. Myös kunnan ulkomaalaisväestö
on viime vuosina kasvanut voimakkaasti, ja haluttiin lisäselvitystä siitä,
kuinka kirjasto voisi omalta osaltaan edistää kotoutumista Sodankylään.
Järjestimme keskustelu- ja ideointi-illan koskien muualta muuttaneiden
lapsiperheiden palveluita Sodankylässä.

1 Sodankylän kuntastrategia 2014-2020

Osallisuudella yhteisöllisyyttä, oivaltamalla muutosta

Sompion kirjaston ja YHTEYS-hankkeen järjestämään lapsiperheiden arkea käsittelevään kuntapalveluiden kehittämisisiltään osallistui virkamiehiä kunnan sivistystoimesta, perusturvan toimialalta ja hallinnosta, seurakunnan, vapaaehtoisjärjestöjen ja kunnassa toimivien kehittämisprojektien edustajia sekä kuntaan muualta muuttaneita asukkaita. Tilaisuuden markkinointi kohdennettiin erityisesti äideille ja hankkeen edustaja kävi esittelemässä tapahtumaa muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Terhokerhossa ja ulkomaalaisten äitien omassa kahviryhmässä. Tiedotus hoidettiin suomeksi ja myös englanniksi, jotta suomenkieltä osaamattomat uskaltautuisivat myös paikalle.

Tilaisuuteen osallistui yli kaksikymmentä henkilöä. Ulkomailta muuttaneita osallistujia oli viisi. He olivat lähtöjään neljästä eri maanosasta. Muutamat olivat asuneet paikkakunnalla jo useita vuosia ja oppineet suomenkielen. Uusin tulija oli muuttanut Sodankylään 16 päivää aikaisemmin.

Ensimmäisen ryhmätehtävänä oli: *”Mihin yhteisöihin kuulutte? Mitkä ryhmät vaikuttavat identiteettiinne? Perhettä ei nyt lasketa mukaan, miettikää sen ulkopuolisia yhteisöjä.”* Fläppipaperit täyttyivät ja läsnäolijoiden persoonat saivat tarkennusta: salista löytyivät esimerkiksi kuorolainen, saamelainen, koirakerholainen, afrikkalainen ja lapseton.

Ei mennyt kauaakaan, kun protestit alkoivat kuulua: *”Kyllä sukulaiset tähän kuuluu, ei niitä voi jättää pois.”* Sukulaiset haluttiin mukaan. *”Aivan, sukulaiset ovat tärkeitä. Haluankin, että te nyt illan aikana mietitte mitä vaikutusta on sillä, että sukulaiset eivät ole samalla paikkakunnalla. Minkälaisissa tilanteissa kaipaatte suvun apua ja voisi joku palvelu tai muu taho siinä tilanteessa auttaa?”*

Ideointi-illan tavoitteena oli luoda konkreettisia, toteutettavissa olevia ideoita strategiassa linjattujen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä saada tietoa siitä minkälaiset tilanteet tai toimintamallit ovat tällä hetkellä paikkakunnalle kotoutumisen ja yhteisöllisyyden kehittymisen esteenä. Lähtöoletuksena oli, että monet kohdatuista ongelmatilanteista ovat ratkaistavissa pienillä toiminnallisilla muutoksilla.

Tärkeää on saada itse toimijat havaitsemaan, kuinka suuri vaikutus pienellä asialla voi olla. Esimerkiksi ulkomaalaisen perheen ekaluokkalai-

nen tuo kotiin ensimmäisen lukujärjestyksensä. Siinä oppiaineet on merkitty pelkillä lyhenteillä. Vaikka äiti osaa jo melko hyvin suomea, ei hänkään pysty päättämään, mitä aineita esimerkiksi KÄ, UE, tai AI tarkoittavat. Pulmasta seuraa kehittämisidea: Ulkomaalaisille oppilaille jaetaan sanasto oppiaineista, ja sanastoon lisätään myös käytettävät lyhenteet.

Tilaisuuden toiminnallisuuden, havainnollistamisen ja konkretisoinnin suunnitteluun käytettiin runsaasti aikaa. Suunnittelua ja toteutusta varten tarvittiin ratkaisukeskeinen lähestymistapa. Työmenetelmiin, tehtävänantoihin ja osallistujien ohjaamiseen löydettiin hyviä neuvoja Hirvihuhdan ja Litovaaran kirjasta *Ratkaisun taito*. Sanavalinnoilla ja kysymysten asettelulla on olennainen vaikutus siihen lähtevätkö osallistujat pohtimaan ongelmia vai ratkaisuja. Halusimme luoda olosuhteet ideoita, uusia toimintamalleja ja tavoitteita synnyttävälle vuorovaikutukselle.

Sodankyläläinen InnoBa – uusi näkökulma heti ovelta

Tuula Antola ja Jukka Pohjola (2006) esittelevät teoksessaan *Innovaatiivisuuden johtaminen* termin *InnoBa*, joka kuvaa innovatiivisuuden mahdollistavaa kulttuuria, tilaa, aikaa ja ympäristöä. Sen perustana on professori Nonakan käsite *Ba*: luottamuksen ja yhteisöllisyyden hengessä syntynyt tila, joka mahdollistaa uusien ideoiden synnyn. Tavoitteenamme oli sysätä alkuvauhtiin sodankyläläinen InnoBa.

Tapahtumapaikkana oli kunnan valtuustosali. Tilan virallinen status asettaa helposti ennako-odotuksia tilassa tapahtuvalle toiminnalle ja omalle käyttäytymiselle. Jotta osallistujat saataisiin keskustelemaan avoimesti ja ideoimaan uusia toimintamalleja, haluttiin mahdolliset luovaa toimintaa estävät ennako-odotukset romuttaa jo valtuustosalin ovelta.

Perinteisen luento-ympäristön sijaan saliin sisustettiin kolme erilaista keskusteluryhmää: yksi pyöreän pöydän nojatuoliryhmä, yksi perinteisempi pöytäryhmä sekä yksi pöydätön ryhmä kirjaston säkkituoleista ja satuhuoneen vanhoista jakkaroista sijoitettuna suolalampun hämyisään valoon. Tilaa halkoi pitkä räsymatto ja sen vieressä oli tarjoilupöytä, josta löytyi suolaista piirakkaa, hedelmiä, kahvia ja teetä. Valaistus pidettiin normaalia hämälämpänä. Sisustuksen tunnelma oli rento, kotoinen ja lämmin. – Ja se toimi.

Vielä eteisessä moni tulija näytti yhtä harmaalta kuin silloinen sateinen sää. Monilla oli työpäivä takanaan ja selvästi heitä mietitytti, kuinka jaksaisivat vielä ideoida kolme ja puoli tuntia. Ovella he pysähtyivät ja ryhti koheni: *”Onpa ihanan näköistä.”* Epävirallisuuden lisäksi tilan sisustus viesti tulijoille *”joku on nähnyt vaivaa, joku on laittanut paikan kauniiksi sinua varten, sinua on odotettu.”*

Jokaiselle tulijalle oli varattu paikka jostain ryhmästä. Paikka oli merkitty nimilapulla varustetulla kassilla, joka sisälsi tärkeät ideointityökalut: post-it-lappuja ja kynän. Jokaiseen ryhmään oli sijoitettu sekaisin kunnan virkamiehiä, ulkomaalaisia osallistujia ja vapaaehtoistoimijoita. Oman paikan etsiminen avasi keskusteluyhteyden toisiin.

Pian kolmesta ryhmästä kuului iloinen puheensorina suomeksi ja englanniksi. Amelia, joka oli muuttanut Sodankylään Indonesiasta 7,5 vuotta sitten, kuvaa vaikutelmaa: *”I enjoyed the way the event was organized because it was fun and dynamic. I think the fact that we were first set up into smaller groups was very effective as well as less intimidating.”*

Myös kunnan virkamiesten sekä muiden sidosryhmien edustajien joukossa oli muualta paikkakunnalle muuttaneita henkilöitä. Ensimmäinen niin sanottu lattiajanatehtävä paljasti keitä olivat paikkakunnalla vähintäänkin 40-50 vuotta asuneet ja ketkä olivat muualta muuttaneita. Havaittiin, että muualta muuttaneita oli selvä enemmistö osallistujista.

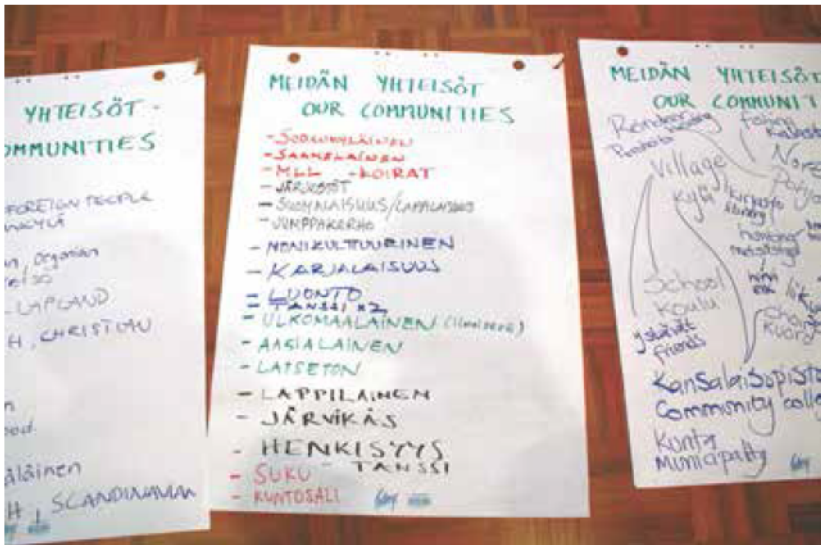
Työmenetelmänä lattiajana

Lattiajana on kuvitteellinen tilaan piirretty viiva, jonka toisessa päässä on ”täysin samaa mieltä” ja toisessa ”täysin eri mieltä”. Ryhmän vetäjä esittää väittämiä ja ryhmän jäsenet siirtyvät janalle siihen kohtaan, mitä mieltä he sillä hetkellä ovat asiasta. Tekniikka on helppo ja nopea tapa selvittää ison ryhmän tunnelmia ja kokemusmaailmaa ja välittää tieto niin ryhmän vetäjälle kuin muille osallistujille. Samalla voidaan havainnollistaa asioita, joista ryhmän jäsenet ovat samaa mieltä, ja vahvistaa yhteishenkeä. Kun sijoittumistaan janalla ei tarvitse selitellä eikä perustella, voidaan janan avulla pyytää kuvaamaan asioita, joissa tiedetään mielipiteiden eroavan tai joihin liittyy tunnelatausta.

Läsnäolon flow ilman taukoja

Ensimmäisen yhteisöjä käsittelevän tehtävän purkamisen ja muutamien lattiajanojen jälkeen osallistujat jaettiin uusiin ryhmiin. Ryhmien teemat olivat ”0-6 -vuotta”, ”koulu” ja ”vapaa-aika”. Kuhunkin ryhmään nimettiin työnsä puolesta yksi virkamies. Muut jäsenet hakeutuivat siihen ryhmään, jonka katsoi parhaiten vastaavan omaa elämäntilannettaan, edustamaansa organisaatiota tai työtehtäviään. Ryhmien tehtävä oli keskustella annetusta teemasta ja kehittää ideoita. Voiko sellaisesta tehtävänannosta syntyä mitään?

Ryhmät keskustelivat innokkaasti. Paikalle tulleilla ihmisillä oli kokemuksia tilanteista, jotka olisivat voineet mennä paremmin. Heillä oli ajatuksia siitä mitä voisi muuttaa. Keskustelu liikkui hyvin arkisissa asioissa kuten kaupassa käynnissä, lasten reissuvihkotiedotteissa, kielen opettelussa. ”Tunnelma oli rento. Porukka riisu kengät pois, oltiin sukksiltaan. Sai liikkua, hakea syötävää. Ei ollut mitään häiriötekijöitä.” Kun vetäjä ilmoitti, että nyt olisi tauon aika, ei kukaan reagoinut. Ryhmätyöskentelyt jatkuivat samaan tyyliin. Osallistujat olivat hakeneet syötävää ja juotavaa, poistuneet vessaan tai jaloittelemaan, kun siltä tuntui. Kukaan ei tarvinnut taukoa.

Tilassa liikkui koko ajan joku jonnekin, mutta se ei häirinnyt työskentelyä, koska tekemisen fokus oli koko ajan tehtävässä. ”Kaikilla oli aidosti halu viedä asioita parempaan suuntaan, syyllistämättä ketään asioiden huonosta nykytilasta. Tulevaisuuteen suuntautuminen on lähtökohtaisesti aina parempi vaihtoehto lähteä kehittämään toimintaa kuin jäädä kaivelemaan menneitä ja etsiä syyllisiä toimimattomille asioille. Valitettavan usein seminaareissa ja työpajoissa jäädään junnaamaan paikoilleen eikä todellisia edistysaskeleita oteta. Nyt koko hommasta jäi aivan erilainen maku ja uskon, että todellista vaikuttavuutta saatiin aikaan.”

Osallistujia pyydettiin kirjoittamaan jokainen illan aikana syntynyt idea post-it-lapulle, joita jokaiselle oli jaettu pieni nippu. Idean merkitystä, toteuttamiskelpoisuutta tai toteuttajaa ei tarvinnut miettiä. Tärkeintä oli, että jokainen ”auttaisi, jos...” -ajatus saatiin kirjoitettua muistiin. Lappuja kirjoitettiin illan aikana yli 40.

Ideoinnin päätteeksi laput jaettiin seinällä olleiden otsikoiden alle sen mukaan, kenen vastuulle asian hoito läsnäolijoiden mielestä kuului. Kunnan lisäksi otsikoihin oli nimetty vapaaehtoisjärjestöt, seurakunta, yritykset ja kuntalainen itse. Jokaisen otsikon alle löytyi ideoita. Erityisesti kunnan virkamiehet kokivat motivoivana ja mielekkäänä sen, että myös kunnan ulkopuoliset toimijat oli huomioitu palveluiden ja ideoiden toteuttajina.

Pienistä puroista

Illan päätteeksi jokainen osallistuja kirjoitti kolme asiaa, jotka itse henkilökohtaisesti lupasi tehdä illan ideoiden eteenpäin viemiseksi. Muutamat kertoivat lupauksensa ääneen ja saivat niille hyväksyvät aplodit. Osallistujat halusivat jatkaa yhteydenpitoa tilaisuuden jälkeenkin, ja heidän kanssaan perustettiin oma Facebook-ryhmä. Siellä ryhmän jäsenet voivat nopeasti kertoa muille, mitä ovat ideoiden eteen tehneet. Samalla voidaan helposti jatkaa ideointia. Esimerkiksi lukujärjestyksen lyhenteiden ongelma käsiteltiin syntyneessä Facebook-ryhmässä. Pulma pysyttiin nopeasti kertomaan muille ja vastuullinen virkamies saattoi heti korjata asian.

Tilaisuuden osallistujat huomasivat, että kunnan palveluiden kehittäminen ei aina tarkoita isoja rakenteellisia uudistuksia ja budjettimäärära-

hoja. Uusien näkökulmien huomioiminen jokapäiväisessä työssä ja ajattelun muutos kehittävät myös palvelutoimintaa. Pienilläkin muutoksilla voi olla iso vaikutus. Elinympäristön viihtyvyyteen ja arjen sujumiseen vaikuttavat nimenomaan ne pienet asiat.

Kotoudu Lappiin – mene metsään

Yllätykseksemme yhtään suomalaista äitiä ei ilmoittautunut ideointi-iltaan, vaikka ennakkotapaamisissa he kertoivat, että tällaiselle tilaisuudelle on tarvetta, ja pitivät ajatusta hyvänä. Ehkä osittain englanninkielellä toteutettu markkinointi nosti osallistumiskynnystä, ehkä he eivät uskooneet tilaisuuden vaikuttavuuteen - tai sitten tapahtumapäivä, vesilintujen pyynnin aloituspäivä, oli ylivoimainen este.

Metsästyksen ja luonnonantimien kypsymiseen liittyvä vuodenkierto vaikuttaa merkittävästi Sodankylän ihmisten elämään ja ajankäyttöön. 12 000 neliökilometrin kunnassa luontoon liittyvät harrastukset ovat osa ihmisten arkea. Se näkyi myös tehtävässä, jossa mietittiin omia, identiteettiä vaikuttavia yhteisöjä.

Luonto, vuodenaikojen vaihtuminen ja metsästysporukat koettiin tärkeiksi tekijöiksi minäkuvassa. ”*Tiedän hyvän sienipaikan*”, oli yksi latti-ajanaväittämistä. Janan ’täysin eri mieltä’ pääty täytyi osallistujista, jotka ilmoittivat heti, että *haluaisivat* tietää hyvän sienipaikan. Syntyi idea monikulttuurisesta sieniretkestä, jonka allekirjoittanut toteutti heti seuraavana viikonloppuna.

Retkellä maahanmuuttajanaiset kertoivat, kuinka edellisenä vuonna he vain istuivat kotona, koska eivät tienneet mahdollisuudesta kerätä marjoja ja sieniä. Nyt he suunnittelivat seuraavan vuoden kesälomaa hillakauden mukaan. Sitä minä kutsuisin kotoutumiseksi Lappiin.

Lähteet

- Antola, T. ja Pohjola J. 2006. Innovatiivisuuden johtaminen. Helsinki: Edita.
Hirviuha, H. Ja Litovaara A., 2003. Ratkaisun taito. Helsinki: Tammi.
Sihvola, J. 2000. Yksilönä yhteisössä. Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään. Helsinki: Kunnallisanalan kehittämiskeskus.
Sodankylän kuntastrategia 2014-2020, http://www.sodankyla.fi/media/tiedostot/2014-04-14_kuntastrategia_2014-2020.pdf

”Hyvä olla Koskissa”

kysyttyä ja keskusteltua nuortenfoorumilta

V alkeakoski-opistossa järjestettiin YHTEYS-foorumi syksyllä 2013. Tavoitteena oli kehittää kansalaisvaikuttamisen keinoja deliberatiivisen demokratian ajatusten pohjalta ja tuoda nuorten oma ääni kuuluviin. Foorumeihin kuuluva osallistuvan keskustelun luonne ja useiden vaikutusmahdollisuuksien tarjoaminen on osa päättäjien ja kansalaisten välisen luottamuksen rakentamista. Keskustelussa mielipiteitä perustellaan ja samalla esitetään vaihtoehtoja tai jopa ratkaisuja käsiteltävään teemaan. Foorumiprosessin aikana pyritään löytämään yhteisesti hyväksyttävä lopputulos, jolloin näkemyksistä voidaan lopussa äänestää. (Raisio & Vartiainen 2011; Raisio & Lindell 2013.)

”Hyvä olla Koskissa”-nuorisofoorumin suunnittelu alkoi jo keväällä 2013, koska toukokuussa oli saatava tilaisuuden ajankohta ja rakenne selville opiston esitetietoja varten. Foorumin toteuttamisen päävastuu oli opiston yhteiskunnallisten aineiden opettajalla. Foorumin suunnittelussa ja ideoinnissa tehtiin yhteistyötä useiden henkilöiden kanssa tapaamisin, sähköpostilla ja puhelinpalavereilla. Mukana olivat YHTEYS-hankkeen projektikoordinaattori, sivistystoimen johtaja (opiston rehtori), kirjastotoimenjohtaja, opiston Pälkäneen osastonjohtaja, kaupunginjohtaja, nuorisotoimenjohtaja, lukion rehtori, lukion yhteiskuntaopin opettaja, kirjaston talonmies-vahtimestari. Foorumin käytännön suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat opiston yhteiskunnallisten aineiden opettaja, projektikoordinaattori sekä kirjaston monialatoimija talonmies-vahtimestari.

Haasteena foorumin järjestämiselle oli saada yleisöä paikalle. Opistossa on vuosittain tarjottu maksuttomia yleisöluentoja, mutta viime vuosina työikäisten osallistujien määrä on vähentynyt – kenties runsaan muun tarjolla olevan toiminnan vuoksi. Eläkeläiset ovat tottuneet käymään luennoilla, mutta he eivät kuuluneet hankkeen kohderyhmään. Kohderyh-

mäksi valittiin nuoret, jolloin kysymykseksi nousi nuorten osallistuminen tilaisuuteen.

Yhteistyötä tehtiin paikallisen lukion ja yhteistyössä yhteiskuntaopin kurssin oppilaiden kanssa, koska kurssin opintoihin sisältyisi aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen. Lukion rehtori ja yhteiskuntaopin opettaja lähtivät mukaan yhteistyökuvioon ja sovittiin, että foorumi järjestetään uudella Tietotien lukiolla. Lukion uudistettu aula esiintymislavan kanssa sopi hyvin foorumille ja oppilaiden ei tarvinnut vaihtaa paikkaa muutama kilometrin päässä sijaitsevalle opistolle.

Ajankohta sovittiin lukion 1. jakson ensimmäisen yhteiskuntaopin kurssille sopivaksi. Opettajan mukaan tapahtuma sopi hyvin kurssin sisältöihin ja hän kiinnostui nuorisofoorumista niin paljon, että tarkoitukseen varattiin kolme yhteiskuntaopin tuntia. Yhteiskuntaopin tunnilla valmistauduttiin foorumiin käymällä läpi kunnan hallintoon ja palveluihin sekä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyviä kysymyksiä. Opiskelijat tutkivat asiaa Valkeakosken näkökulmasta ja laajemmin he pääsivät tutustumaan aiheeseen YHTEYS-hankkeen toimittaman esitteen kautta.

Tilaisuus oli myös avoin muillekin lukion opiskelijoille. Myös oppilaskunnan hallitus (15 henkeä) kutsuttiin paikalle. Heillä oli mahdollisuus osallistua foorumiin oppituntien aikana.

Tavoitteena oli saada nuoria vaikuttamaan kunnalliseen päätöksentekoon ja siten omaan elämäänsä. Kun jokaisella on foorumissa mahdollisuus esittää omat mielipiteensä, lisätään tietoa, jonka avulla voidaan päästä parempiin tuloksiin kuin pelkällä äänestyksellä tai yksisuuntaisella kansalaisaloitteella. Tavoitteena oli saada foorumin teemaksi aihe, josta haluttiin kuulla nuorten näkemyksiä ja heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa päätöksentekoon. Kaupunki oli uudistamassa kaupunkistrategiaansa ja kaupunginjohtajan kanssa pohdittiin foorumin teemaa siihen sopivaksi. Alustava teema ”Palvelujen kehittäminen” todettiin kuitenkin toimimattomaksi, koska uudistuksessa oli tarkoitus pohtia palveluja vain järjestäjien näkökulmasta (kunta / yksityinen). Yhtenä ajatuksena olivat kaupungin liikuntapalvelut ja niiden kehittäminen.

Lopulta päädyttiin kuulemaan nuorilta näkemyksiä, mikä Koskissa (=Valkeakoski) on kohdallaan? Mikä tarjonnassa on pielessä? Miten Koskista saadaan parempi paikka nuorelle? Teeman uskottiin kiinnostavan lukiolaisia. Paikallisesti valitulla teemalla ja jollain tasolla tärkeäksi koettu aihe oli merkitystä.

Tilaisuuden ajankohdan selvittyä suunniteltiin foorumin rakenne, jossa huomioitiin kohderyhmänä olleet nuoret. Tarkoituksena oli saada eri asiantuntijoita paikalle kertomaan nykytilanteesta unohtamatta oppilaiden osallistamista, jotta tilaisuudesta ei tulisi asiantuntijakeskeistä. Vuorovaikutukselle tuli tarjota mahdollisuus. Asiantuntijoiksi pyydettiin nuorisovaltuuston edustaja, kaupunginhallituksen puheenjohtaja, kirjastotoimenjohtaja, sivistystoimen keskuksen johtaja sekä nuorisotoimen johtaja. Tavoitteena oli, että paikalle kutsutut asiantuntijat ja päättäjät olisivat keskustelussa samalla viivalla nuorten kanssa. Foorumissa päätettiin tavoitella yhteisen julkilausuman tuottamista.

Tuumasta toimeen – foorumin toteuttaminen käytännössä

Foorumista oli tavoitteena tehdä mielenkiintoinen ja innostava kokemus osallistujille. Tilaisuuden aluksi oli kahvitarjoilu, jonka järjesti lukion oppilaskunta. Taustalla soitti musiikkiopiston nuorisoryhmä Vanhat Hanurit. Varsinainen tilaisuus alkoi klo 13.30. Opiston teatteri-ilmaisunkoulun oppilaat esittivät improvisaatioesityksen johdatuksena aiheeseen.

Kirjaston talonmies-vahtimestari aloitti tilaisuuden lyhyellä johdannolla. Tilaisuuden asiantuntijat nousivat lavalle ja he vastasivat juontajan kysymyksiin, jotka asiantuntijoille oli ennalta annettu. Vastausaika oli sovittu etukäteen minuutti kysymystä kohden. Tavoitteena oli ohjata nuoret päivän teemaan, tehdä asiantuntijat nuorille näkyviksi ja kertoa kuulijoille missä mennään nuoriin liittyvissä asioissa.

Asiantuntijaedustajiston kuopus ja nuorisovaltuuston edustaja kertoi esimerkkien kautta, miten hän on päässyt vaikuttamaan toimiessaan nuorisovaltuutettuna. Kaupungin hallituksen puheenjohtaja ja samalla liikuntatoimen edustajana kertoi puolestaan, mitä hän on ajatellut tehdä lukuvuoden kuluessa, jotta tämä kaupunki olisi parempi paikka nuorelle sekä miten liikuntatoimi on reagoinut liikkumisen vähenemiseen. Kolmas asiantuntija, kirjastotoimenjohtaja, pohti, missä nuoret ovat kirjastossa ja miten heidät otetaan huomioon tulevan kirjaston remontin yhteydessä. Sivistystoimen johtaja halusi haastaa koskilaisen nuoren mukana toimintaan ja antoi esimerkkejä, miten nuori saa äänensä kuuluviin. Nuorisotoimenjohtaja kertoi mitä tulevassa uudessa nuorisotilassa Myllysaarella tapahtuu ja mitä uutta, mitä erilaista on odotettavissa. Lopuksi jokainen sai vielä sanoa haluamansa asian nuorille.

Toisessa vaiheessa tilaisuuden toinen juontaja yhteiskunnallisten aineiden opettaja kävi lyhyesti powerpointilla läpi YHTEYS-hankkeen tavoitteet ja verkoston kumppanit. Sen jälkeen hän selvitti, mitä keskustelevalle demokratia käytännössä tarkoittaa ja mihin nuorten foorumilla pyritään.

Keskustelevalta demokratiasta kerrottiin, että tavoitteena on saada aikaan yhteinen näkemys päätöksenteossa. Kaikkien ei tarvitse olla samaa mieltä, mutta voivat silti hyväksyä päätöksen. Sen jälkeen käytiin lyhyesti läpi foorumityöskentelylle tärkeät säännöt. Tuotiin esille, että keskusteluissa on hyvä esittää rohkeasti omat näkemykset, kuunnella toisia, antaa jokaiselle puheenvuoro eikä mielellään puhua toisten päälle. Yleisesti ottaen on hyvä kunnioittaa toisten mielipiteitä, vaikka onkin itse eri mieltä. Tämä ei tarkoita toisen mielipiteen olevan yhtään vähempiarvoista, sillä tässä yhteydessä ei ole olemassa väriä mielipiteitä, koska keskusteluissa pyritään muistamaan parhaan argumentin oikeutus eli perustellaan näkemykset sekä nautitaan keskusteluista.

Kolmannessa vaiheessa alustuksen ja toimintatapojen selvittämisen jälkeen osallistujat kävivät pienryhmäkeskusteluja koskien kysymyksiä: Mikä Koskissa on kohdillaan? Mikä Koskissa on pielessä? Miten Koskista parempi paikka nuorille? Pienryhmissä käydyt keskustelut ja kootut näkemykset ja mielipiteet esiteltiin koko ryhmälle. Keskustelun jälkeen osallistujat äänestivät tulevaisuutta visioivan kysymyksen ”Miten Koskista parempi paikka nuorille?” ehdotuksista. Kaupunginhallituksen puheenjohtaja kommentoi ehdotuksia tilaisuuden lopussa ja antoi vinkkejä kansalaisvaikuttamiseen kuntapäätäjän näkökulmasta. Tilaisuudessa tuotettiin julkilausuma (Liite), jonka foorumiin osallistuneet lukiolaiset jälkeenpäin tunnillaan allekirjoittivat. Jokainen allekirjoittanut sai myös oman kappaleen.

Foorumin onnistumiset ja haasteet

Julkilausuman raakaversio toimitettiin heti tilaisuuden jälkeen paikallislehdelle Valkeakosken Sanomille ja he kirjoittivat jutun sisällöstä kuvan kera. Julkilausuman varsinainen osallistujien allekirjoittama versio toimitettiin foorumin järjestäjille ja asiantuntijoille. Myöhemmin nuoriso-

valtuutetut ojensivat omasta toivomuksestaan henkilökohtaisesti julkilausuman kaupunginjohtajalle, kaupunginhallituksen puheenjohtajalle sekä kaupunginvaltuuston puheenjohtajalle. Siten opiskelijoiden toiveet välittyivät kaupungin ylimmälle johdolle ja jatkossa mahdollisesti myös nuorten kuntalaisten näkemyksiä otetaan huomioon kaupungin kehittämisessä.

Tilaisuus sai nuorilta hyvän vastaanoton. Opiskelijoilta kerättiin jälkeenpäin palautetta yhteiskuntaopin opettajan kautta ja se oli pääasiassa positiivista. Kommentteja: ”Sai uusia näkökulmia, kuinka Valkeakoskesta tehtäisiin parempi paikka”, ”Tuntui että sai vaikuttaa”, ”Mielenkiintoinen, toi hyviä puolia Koskista esiin”, ”Tapahtuma idea hyvä”, ”Keskustelua ”oikeista” asioista”, ”Herätti innostusta päättämään asioista”, ”Mielenkiintoinen tapahtuma. Sai tajuamaan, kuinka helposti asioihin voi vaikuttaa”, ”Nuorten mielipiteet otettiin vakavasti”

Useissa palautelapuisissa ei ollut mitään negatiivista tapahtumasta. Muutamissa pidettiin ajankohtaa huonona, tilaisuutta tylsänä ja yhdestä vastaajasta tarjoilu oli ainoa positiivinen asia. Nämä kuitenkin olivat selvä vähemmistö. Lukion opettajan mielestä voi vetää sen johtopäätöksen, että tällaisille tapahtumille olisi tilausta jatkossakin. Hän kiitteli, että pääsi ryhmänsä kanssa osallistumaan siihen.

Foorumista ja siellä käydystä keskustelusta kirjoitettiin Sivistys.net:ssä ja Valkeakosken Sanomissa, sen nettiversiossa sekä nuoria haastateltiin YLE Tampereen paikallisradioon tilaisuuden aikana. Facebookia käytettiin tilaisuuden mainonnassa. Tapahtuma sai sen kautta näkyvyyttä laajasti ja erityisesti nuorten käyttäjäryhmän keskuudessa. Kirjastoseura välitti fooruminjulkilausumaa mm. nuorten kirjastotyöryhmälle, joten tuloksia saatiin myös valtakunnalliseen levitykseen. Tilaisuus kuvattiin nuorisotoimen puolesta verkkoon www.nuortenkoski.fi -sivustolle, jossa se oli nähtävissä.

Valkeakosken-foorumi oli sekä kansalaisopiston että kirjaston ensimmäinen. Foorumi olikin tästä syystä vaativa järjestää, sillä suunnittelu vaati useita tunteja ja palaverieita. Kuitenkin asiantuntijat lähtivät mielellään mukaan ja olivat mukana aktiivisesti. Yhteistyö toimi myös hyvin koulun kanssa ja varsinkin paikkana Tietotien lukion aula oli oivallinen. Tila antoi mahdollisuuden keskustella yhdenveroisesti.

Tilaisuuteen oli vapaa pääsy myös muilla kuntalaisilla ja sitä mainostettiin opiston esitteessä, facebookissa sekä paikallislehdessä ennakkoon tehdyllä jutulla. Valitettavasti paikalle ei saatu lukion opiskelijoiden, nuortenraadin ja nuorisotoimen lisäksi ulkopuolisia osallistujia. Toisaalta kohderyhmänä olivat nuoret, joten merkityksellisintä oli heidän osallistumisensa ja keskustelunsa. Foorumin aikana nuoret eivät vain esimerkiksi kuulleet miksi kuntalaisaloitteita tehdään vaan miten se nykypäivänä oikeasti tehdään.

Tietoa vaikutusmahdollisuuksista välitettiin nuorille, mutta samalla myös osallistuneet asiantuntijat saivat tietoa nuorten todellisesta tilanteesta heiltä itseltään. Nuoret toivoivat parannuksia esimerkiksi siihen, että heillä olisi omia tarkkailemattomia ulko-oleskelutiloja, joista voisivat itse pitää huolta. Asiantuntijat kommentoivat, että kyseisiä paikkoja on jo olemassa, mutta ne tulee pitää siisteinä. Nuoret kuitenkin vaikuttivat haluavan paikkoja, jotka toimisivat heidän omilla ehdoillaan eikä aikuisten säännöillä. Ei silti säännöittä, mutta niin että nuoret voisivat vaikuttaa. Lisäksi nuoret kokivat, että ollessaan julkisilla paikoilla heidät voidaan komentaa pois vain, koska häiritsevät aikuisia. Nuorten on omasta mielestään vaikea sanoa komenteleville aikuisille vastaan, vaikka heillä siihen

olisi oikeus. Tämän perusteella voi tulkita, että nuoret eivät tule jatkosakan suosikkipaikoilleen itsevarmoina, vaan kokien ettei heille ole sijaa. Tarvetta olisi siis yhteistyölle ja keskustelulle, jonka avulla voisi vähentää myös mahdollisia häiriötilanteita tai turhia ylilyöntejä, kun oleskelu olisi kaikin tavoin sallittua. Rikkaan foorumikeskustelun pohjalta voi foorumin vuorovaikutuksellisuuden ja keskusteleavuuden katsoa toteutuneen. Vaikuttavuus on jatkossa osallistujista itsestään kiinni.

Saadun palautteen mukaan foorumi oli hyvin suunniteltu ja eteni juonnettuna sujuvasti. Kaikki pienryhmät otettiin keskusteluihin mukaan ja juontajat pitivät näin huolta periaatteiden toteutumisesta. Valmistelujen työläydestä huolimatta foorumista on lopulta tullut myös työkalu opiston oman toiminnan kehittämiseen. Ensimmäinen pistofoorumi järjestettiin keväällä 2014 Luopioisissa sekä syksyllä 2014 Kangasalla. Syrjäkylien opintotarjonnan suunnittelussa asukkaita kuunneltiin ja annettiin jatkossa kasvava aktiivisempi rooli. Toiminnan kehittämiseksi on kuitenkin huomioitava, että osallistujien saaminen jo foorumien valmisteluvaiheeseen mukaan, helpottaisi todennäköisesti määrittelemään ongelmakohtia ja käsiteltäviä kysymyksiä tarkemmin kohderyhmän näkökulmasta. Samalla osallistujia voitaisiin paremmin sitouttaa julkilausuman tuottamiseen sekä toimittamiseen eteenpäin.

Lähteet

- Raisio, H. & Lindell, J. 2013. Kansalaisraadit osana uutta paikallisuutta. Suomen Settlementiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen toteuttamien kansalaisraatien ulkoinen arviointi. Helsinki: Suomen Settlementiliitto .
- Raisio, H. & Vartiainen, P. 2011 Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen. Deliberatiivisesta demokratiasta ja kansalaisraatien toteuttamisesta Suomessa. Helsinki: Kuntaliitto. Saatavilla 23.1.2014: http://shop.kunnat.net/download.php?filename= uplo-ads/kansalaisosallistumisenssalto_ebook.pdf

Liite: Julkilausuma ”Hyvä olla nuorena Koskissa” YHTEYS-foorumi

Me, Valkeakosken Tietotien lukion YHTEYS-foorumiin osallistuneet nuoret, kokoonnuimme perjantaina 6.9.2013 keskustelemaan nuorten hyvinvoinnista aiheenamme ”Hyvä olla nuorena Koskissa”.

Kuulimme viittä asiantuntijaa, jotka kertoivat nuorten mahdollisuuksista Valkeakoskella. Asiantuntijat olivat nuorisovaltuuston edustaja Eve-liina Scharin, kaupungin hallituksen puheenjohtaja Pekka Järvinen, kirjastotoimenjohtaja Antti Peltonen, sivistystoimen johtaja Juha Sihvonen, nuorisotoimenjohtaja Anne Kurikka.

Alustuksen jälkeen kävimme pienryhmäkeskusteluja koskien kysymyksiä: Mikä Koskissa on kohdillaan? Mikä Koskissa on pielessä? Miten Koskista parempi paikka nuorille? Esittelimme pienryhmissä keskustellut ja kootut näkemyksemme ja mielipiteemme koko ryhmälle. Keskustelun jälkeen äänestimme tulevaisuutta visioivan kysymyksen ”Miten Koskista parempi paikka nuorille?” ehdotuksista. Jokainen sai antaa yhden äänen.

Seuraavassa esittelemme koosteen ajatuksistamme ja näkemyksistämme Valkeakosken hyvistä ja huonoista puolista. Tuomme lopuksi julki tulevaisuuden parannusehdotuksia ja nuorten kannalta neljä merkittäväntä ja eniten ääniä saanutta ajatusta ja ideaa. Lopussa on lista kaikista ideoista, mitä kaipaaisimme nuorten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta paikkakunnalle.

Valkeakoskella on hyvä olla, koska täällä on:

- hyvät ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet:
 - urheilu- ja liikuntamahdollisuudet: monipuoliset ja kaikkien saatavilla
 - harrastusmahdollisuudet: uimahalli, kuntosalit, jäähalli, musiikkiopisto, HAJA, Koskenpojat, Kiekko Ahoa, jalkapallo ja aerobic
 - vapaa-ajan aktiviteetit: elokuvateatteri, nuorisotila, kesäteatteri, kaupunginteatteri
- opiskelumahdollisuudet
 - hyvä lukio (ja muu koulutus) ja paljon muita vaihtoehtoja
 - lukio on uusi, moderni ja viihtyisä

- ei tarvitse lähteä muualle kouluun, koulutustarjonta on laaja
- hyvin keskitetty campusalue
- aktiivinen vapaa-ajantoimi, nuorisotoiminta: Akne, Barbaari, Onni-Rokki jne
- Nuva, starttipaja, tilat, tapahtumat, toimintaa kaikille nuorille
- nuorisovaltuusto
- hyvät nuorisotilat ja mukavat ohjaajat
- hyvät kirjastomahdollisuudet: kirjastoauto ja monipuolisuus
- kesäteatteri: tunnettu, uusi
- Apianranta
- helppo liikkua alueella bussilla
- turvallista asua: pidetään huolta

Valkeakoskella on mielestämme parannettavaa seuraavissa asioissa:

- palveluiden mainostuksessa
 - Nuorilla ei tietoa mahdollisuuksista: kouluissa voisi mainostaa, facebook esim. Nuston kautta, yhdistykset voisi mainostaa itseään enemmän (jatkuvasti)
- liikennekuluttuuriin valvomisessa, liikennevalojärjestelyt voisivat olla sujuvammat ja teiden aeraus talvella on puutteellista (erit. kävelytiet)
 - kouluun hankala pyöräillä talvella ja matkat ovat pitkiä kävellä
 - Talvella kävelytie joka tulee kaupungilta koululle olisi aurattu kunnolla, ei pelkästään autotie. Kenkuntorilta pitkä alamaaki, joka tulee tunnelille. Lisäksi muita kävelyteitä huollettaisiin.
- yleisten ja julkisten paikkojen kunnossa ja huoltamisessa
- täysien ja homeisten koulujen suhteen (evakot ja parakit)
- opetusryhmät ovat liian suuria
- olisi mukavaa, jos paikkakunnalta löytyisi nuorille suunnattu vaa-tekauppa
- nuorten ulko-oleskelutilat/alueet puuttuvat ja julkisesta hengailusta tulee mahdollisesti valitusta.
- Bussit kalliita, koska niistä ei saa opiskelija-alennusta

- esim. tulla lukioon kouluun tai mennä harrastuksiin
- yhteyksiä niitä ei ole tarpeeksi, jos ei ole omaa autoa ja halua esim. käydä harrastuksissa Tampereella. Ammattimainen opetus puuttuu harrastuksista, joita voisi harrastaa muuten kuin nuorena aloittaen – siksi esimerkiksi lähdetään Tampereelle harrastamaan
- nuorten opiskelijoiden opiskelijaetuuksien tiedotuksessa.
 - esim. opiskelijakortista. Olisi yksinkertaisempaa, jos lukio-
laisten opiskelijakortin voisi hakea yhdessä eikä jokainen erikseen.
 - opiskelun alussa annettua tietoa välillä uudestaan, ensimmäisen vuoden aikana tulee niin paljon tietoa alussa, että se unohtuu ja sitten esimerkiksi lukiolaisen opiskelijakortti jää hankkimatta

Parantaaksemme nuorten viihtyvyyttä, Valkeakoskella tulisi mielestämme kiinnittää huomiota seuraaviin ehdotuksiin

Erityisesti:

- junaliikenne takaisin
 - edes Valkeakosken ja Toijalan välille
 - esimerkiksi 1 tunnin välein Toijalaan, josta on helppo taas siirtyä Helsinkiin tai muualle
- paikkakunnalta puuttuu kahvila, joka olisi
 - kokoontumispaikka myös iltaisin ja viikonloppuisin keskuksaan
 - avoin julkinen iso tila
 - ei pienessä kulmassa oleva kahvila, vaan sellainen minne kaikki eikä vain nuoret löytää, näkyvällä paikalla ja pitempää auki
 - normaali kahvila, ei erikseen nuorille suunnattu
- Kirjaslampi kunnolla kuntoon
 - hyppytorni, beachkenttä ja sauna
- opiskelijakortti bussiin ja paikallisliikenne sujuvammaksi
 - paikallisliikenteen hinta korkea, sitä voisi laskea esim. opiskelijakortilla matkustaville

- vilkkaampi paikallisliikenne – enemmän busseja koulun kautta, lisää vuoroja iltaisin ja viikonloppuisin, nykyisin ei oteta lukiolaisia huomioon – joutuu odottamaan päivällä kun pitää tulla aamulla aikaisemmin perille ja iltaisin ei kulje. Taajama-alueen ulkopuolelle ja haja-asutusalueelle

Muita ehdotuksia olivat:

- Ulkonuoriso”tila”
 - Kesällä ei nuorison suosimat tilat auki. Nuorille oma ”puisto” jonnekin, missä voi metelöidä rauhassa, ei mopojen ja onnellisten kullamurujen äänet haittaa. Missä olisi tarpeeksi roskiksia ja saataisiin työllistettyä nuoria paremmin, kun voivat työllistyä muutaman tunnin ”kesäpihan” siivoamisella
- nuorten itsensä tekemät säännöt?
- Nuorille suunnattu kurssi/toimintakeskus: yksi paikka, johon kaikki toiminta nuorille keskitetty ja se olisi tavoitettavissa, yhteishenkeä nuorison keskuudessa
- Vihreä aalto liikennevaloihin – kouluun on aina kiire!
- Talvella voisi aurata kävelyteitä vähän paremmin

Onko sivistyksestä tullut kulutusyhteiskunnan palvelija? Miten aktiivista kansalaisuutta voi edistää vai voiko lainkaan? Onko mikään sivistys enää vapaata?

YHTEYS – Yhdessä tekemisen yhteisöt – hankkeen tehtävänä oli rakentaa vuorovaikutus- ja toimintamalleja kansalaisopistojen, kirjastojen ja yliopistojen välille sekä ulottaa verkostomainen toiminta muihin yhteisöihin, järjestöihin ja yhdistyksiin.

Käsillä oleva kirja kertoo, kuinka kansalaistoiminnan kehittämisessä kuten elinikäisen ja jatkuvan oppimisen edistämisessä, yhteisöllisten oppimisen resurssien hyödyntämisessä, tiedonhankinnan ja oppimisen taitojen parantamisessa onnistuttiin. Kirjan artikkelit kuvailevat paikallisuuden ja tarinoinnin elvyttämisen keinoja, osallistumisesta ja osallistamisesta sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollistamisesta erilaisissa ympäristöissä, eri puolella Suomea – pohjoisessa ja etelässä, kaupungissa ja maaseudulla.

Kirjan lukijoiksi toivomme kaikkia aktiivisen kansalaisuuden ja moninaisten oppimisympäristöjen teemoista kiinnostuneita. Kirja soveltuu ajatusten ja toiminnan virittäjäksi sivistystyöstä, tarinankerronnasta ja kansalaisvaikuttamisesta kiinnostuneille lukijoille ja toimijoille.

YHTEYS – Yhdessä tekemisen yhteisöt toteutettiin ESR:n rahoittaman Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi -kehittämisohjelman (2007–2014) jälkipuoliskolla vuosina 2013 ja 2014. 📖

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

9 789524 847902

KANSI: Anni Suuronen
ISBN 978-952-484-791-9